

Univerzita Jana Amose Komenského Praha

magisterské kombinované studium
2010 – 2012

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Marie Chaloupková

Hans Christian Andersen v četbě a literární výchově dětí
mladšího školního věku

Praha 2012

Vedoucí diplomové práce: Prof. Dr. Karel Kamiš CSc.

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Master Combined Studies
2010 - 2012

DIPLOMA THESIS

Marie Chaloupková

Hans Christian Andersen in fading and literky education of
primary school age childern

Prague 2012

**The diploma Thesis Work Supervisor: Prof. Dr. Karel Kamiš
CSc.**

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 2012-03-08

Jméno autorky .....

Poděkování

Chtěla bych poděkovat panu Prof. Dr. Karlu Kamišovi CSc., paní PhDr. Janě Čeňkové, Ph.D., Mgr. Alici Koškové, Mgr. Marii Chaloupkové a mé rodině, kteří mi pomáhali s realizací této diplomové práce.

Anotace

Diplomová práce se zabývá životopisem Hanse Christiana Andersena. Provází jeho dětstvím, dospíváním, literární tvorbou až po konec jeho života. Je zde připomenut jeho největší odkaz, kterým jsou pohádky.

S touto formou literární tvorby se žáci prvního stupně základní školy setkávají převážně v čítankách, ale i v dramatické výchově, která se stává součástí českého jazyka.

Z úcty k literárnímu odkazu Hanse Christiana Andersena udílí IBBY literární cenu H. Ch. Andersena. Některé knihovny a školy každý rok 2. dubna pořádají Noc s Andersenem, aby v dětech probudily kouzlo četby.

Cílem práce bylo hledání, zdali dnešní děti znají pohádky a osobnost Hanse Christiana Andersena. K tomuto účelu byl použit dotazník.

Klíčové pojmy

Cena Hanse Christiana Andersena, čítanka, dramatická výchova, Hans Christian Andersen, IBBY, noc s Andersenem, pohádka, první stupeň základní školy, žák

Annotation

The dissertation deals with Hans Christian Andersen's biography. It shows readers around his childhood and literary output up to the end of his life. His most significant heritage, which the fairy-tales are, is pointed out as well.

Pupils in elementary schools encounter this form of literary output mainly in reading books but also within drama courses, which have become part of the Czech.

The Hans Christian Andersen Prize has been awarded by IBBY as a token of his literary output. Some libraries and schools hold the „Night with Andersen“ regularly on April 2 in order to fire children with the lure of reading.

The aim of this work was making inquiries about children of nowadays and their relation to the personality of Hans Christian Andersen and his fairy tales. A questionnaire was used for this purpose.

Key words

Hans Christian Andersen Prize, reading book, drama courses, Hans Christian Andersen, IBBY, Night with Andersen, fairy tale, elementary school, pupil

OBSAH

ÚVOD	8
1 Životopis Hanse Christiana Andersena.....	10
1.1 Dětství Hanse Christiana Andersena	11
1.2 Studia Hanse Christiana Andersena	13
1.3 Život v Kodani.....	14
1.4 Život spisovatele, dramatika, básníka	16
1.5 Konec životní cesty	18
2 Pohádka.....	20
2.1 Seznam pohádek Hanse Christiana Andersena	21
3 Literární a dramatická výchova na prvním stupni základní školy	27
3.1 Dramatická výchova.....	30
4 Čítanka	36
4.1 Hledání Hanse Christiana Andersena v čítankách.....	37
5 Noc s Andersenem	45
6 Ibby	47
6.1 Program a cíle IBBY	48
6.2 Česká sekce IBBY	49
6.3 Cena Hanse Christiana Andersena	50
7 Hledání Hanse Christiana Andersena u dětí mladšího školního věku ...	52
7.1 Grafické znázornění výsledků dotazníku pro 1. stupeň základní školy	55
7.2 Vyhodnocení dotazníků.....	63
8 Závěr	66
9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	67
SEZNAM GRAFŮ.....	69
10 SEZNAM PŘÍLOH.....	70

ÚVOD

Když se řekne pohádka, snad každému se vybaví příběh s dobrým koncem. Kde dobro vítězí nad zlem a zlo je po právu potrestáno. Ale není tomu tak vždy. Některé pohádky jsou krásné, až se tají dech, ale něco je jinak. Někdy máme pocit, že nemohou být ani pro děti. Ale jsou. Mezi takovéto pohádky můžeme přiřadit i pohádky Hanse Christiana Andersena. Spisovatele, který získal nehynoucí slávu právě díky jedinečnosti svých pohádek. Pohádky jej učinily nesmrtelným. Někdo může říci, že jsou smutné a kruté, možná ano. Ale o tom si musí každý, kdo je četl, nebo je zná z vyprávění, rozhodnout sám.

Hans Christian Andersen se narodil 2. dubna 1805 v Odense. Ačkoli jeho rodiče byli chudí, snažili se, aby on bídu nepoznal. Otec Hanse Christiana Andersena měl velkou touhu studovat. Ale toto přání se mu nikdy díky chudobě nesplnilo. Chtěl, aby syn studoval, bohužel brzy zemřel, a proto nemohl sledovat, jak se jeho sen plní.

Ve čtrnácti letech Hans Christian Andersen odešel hledat štěstí do Kodaně. Jeho matka ho nechtěla nejprve pustit, ale on si prosadil svou. Vlastně mu k tomu pomohla jedna kartářka, která mu věštila velkou budoucnost. Matka byla velmi pověřivá a tato věštba, ji ubezpečila, že se mu nic nestane. Toto velké rozhodnutí změnilo jeho život.

Hans Christian Andersen mnoho cestoval. Cesty ho podněcovaly k jeho bohaté tvorbě. Jeho přání bylo, aby se z něj stal slavný spisovatel a tvůrce divadelních her. Přání bylo vyslyšeno jen z části, ale svou slávu si právem zaslouží díky pohádkám, které se staly nesmrtelné. A není snad chvíle, kdy alespoň jedno dítě na světě neotevře knihu Hanse Christiana Andersena a nepřečte si jeho pohádku.

Andersenovy příběhy nenajdeme pouze v pohádkových knihách, ale staly se také součástí některých čítanek pro první stupeň základní školy, kde se s touto literární formou žáci setkávají. Zajímalo mě, zda jsem se mohla v čítankách osobně s jeho tvorbou setkat v rámci mého studia na základní škole. A právě čítanka mě zavedla do knihovny, kde jsem hledala, jak často a které pohádky byly nejčastěji uváděny. Prošla

jsem sedmdesát dva čítanek od roku 1984 pro první stupeň základní školy, pohádky Hanse Christiana Andersena byly otištěny ve dvaceti třech výtiscích. Nejčastěji byl tento dánský autor zastoupen pohádkou Princezna na hrášku.

Z Hanse Christiana Andersena a jeho literární tvorby mohou učitelé, ale i žáci čerpat v rámci dramatické výchovy náměty k dramatickému ztvárnění. Žáci se při něm učí spolupráci, sebehodnocení, hodnocení ostatních spolužáků. Realizují zde své nápady a učitel pouze usměrňuje jejich tvorbu.

Úctu k literární tvorbě pro děti, kterou zanechal Hans Christian Andersen, dokazuje také udílení literárních cen dětské knize. Tu udílí Ibby, která je po něm rovněž pojmenovaná. Udílí se již od roku 1954 a to autorům, ale i ilustrátorům a to vždy na sjezdu Ibby. Také čeští autoři dětské knihy byli oceněni touto cenou.

Nejenom udílení cen za literaturu je spojeno se jménem Hanse Christiana Andersena. V roce 2000 vznikl nápad v Hradecké knihovně přiblížit dětem krásu literatury. A uspořádali první Noc s Andersenem. Tato noc se koná 2. dubna, kdy se dětem čtou pohádky, hrají se různé hry, pořádají soutěže. Děti poté přespí v místě konání této noci. Zprvu tato noc byla akcí knihoven, ale postupně se rozšířila i do škol. A stejně tak se šířila i do světa a nyní to není akce pouze národní, ale stala se akcí mezinárodní. Kdy místa konání mezi sebou komunikují a děti tuto noc prožívají společně.

1 Životopis Hanse Christiana Andersena

„Můj život - toť krásná pohádka, tak bohatá a líbezná! Kdyby mě tehdy, když jsem se jako chudý chlapec pustil sám do světa, byla potkala dobrá víla a řekla mi: „zvol si svou dráhu a svůj cíl a já tě budu chránit a povedu tě podle vývoje tvého ducha, jak to po rozumu tohoto světa nemůže jinak být“, můj osud nebyl by býval šťastnější a nemohl býti lépe a moudřeji veden, než jak byl.“ (Kapitola I str. 5 H. C. Andersen: Pohádka mého života. Z dánštiny přeložil Viktor Šuman. Vyšlo ve sbírce klasických memoárů za redakce Doktora Gustava Pallasa jako svazek druhý nákladem Julia Alberta v Praze XI. Smetanovo náměstí 9. Vytiskla knihtiskárna Löschner a spol., společnost s. r. o., Praha - Vršovice Tyršova ulice 42 n. písmem ratio lateina na offsetovém papíře roku 1929)

Hans Christian Andersen se narodil 2. dubna roku 1805 v městě Odense. Odense je hlavní město Finu, druhého největšího ostrova Dánska. Samo Dánsko se skládá ze čtyř set osmdesáti tří ostrovů. V době kdy se Hans Christian narodil, mělo Odense pět tisíc obyvatel a bylo odříznuto od hlavních proudů evropského myšlení. Díky tomu si také uchovávalo božstva starší než křesťanství. Toto město bylo tak starobylé, že jej prý dle tradice založil severský bůh vítězství a mrtvých, Odin. Ještě v době Andersenově bylo možno vidět za městskými hradbami Odinovo náhrobní návrší, kam sedláci odkládali svazky sena pro jeho ohnivého koně. Po celém Fynu ležely rozházené kameny, které zanechaly čarodějnice z Törsinských výšin za vodou. Potomci první Adamovy ženy Lilit - skřítki bydleli v mechách, olších a křoviscích. Dovedli létat, plavat, kradli kočky a potravu. Uměli tak krásně zpívat, že byli nebezpeční dětem, kterým pomáhali vést dobytek z pastvy domů, a to jenom proto, aby je nakonec odlákali. Nissové, drobní, šedě oblečení mužíčkové s červenými čepičkami, byli méně nebezpeční, usazovali se v kostelních věžích. Tito skřítki, když se jim nikdo neposmíval, byli místním lidem nakloněni. Pomáhali těm rolníkům, kteří jim chystali každý čtvrtek do stodoly o Štědrém dnu sladkou kaši, pivo a koláče. Také bylo potřeba si usmiřovat pravidelně vodní duchy, aby nepronásledovali smrtelníky a neproměňovali je ve stromy nebo zvířata. Toto vše minulost a přítomnost, legenda a historie, se spojovalo také v řemeslných ceších. Tyto cechy o svátcích pořádaly průvody s korouhvemi a meči, zdobenými stuhami. V jejich čele šel harlekýn, ozdobený rolničkami. O masopustě v první pondělí vodili řezníci ulicemi ozdobeného vola, na kterém seděl hoch v bílé

košili s křídly. Námořníci pořádali zápasy na lávkách mezi dvěma čluny a sbor hudebníků, ke kterému patřil také otec Hanse Christiana Andersena, vítal pravidelně každý nový rok muzikou.

1.1 Dětství Hanse Christiana Andersena

Do toho města plného skřítků, čarodějnic, divoženek a starých zvyků se Hans Christian Andersen narodil do chudé rodiny mladého třidvacetiletého otce, který byl obuvník, a matky, která byla o patnáct let starší a procovala jako prادلena. Matka chtěla dopřát synovi lepší život, než měla ona. Otec zase probouzel ve svém synovi fantazii. Četl mu Holberga, La Fontaina, Voltaira, Bibli, Příběhy tisíce a jedné noci. Otec vyráběl synovi hračky, také mu zhotovil loutkové divadlo, které se stalo nedílnou součástí jeho dětské fantazie. Za dlouhých zimních večerů otec se synem trávili mnoho času, který věnovali čtení příběhů a hraní.

Rodiče Hanse Christiana milovali, dopřávali mu spokojený život plný dostatku, i když sami žili z ruky do úst. Chtěli, aby nepoznal strádání. Také šaty míval pěkné, i když přešíváné z otcových obnošených oděvů. Vždy byl vyparáděn a takto šel také poprvé s rodiči do divadla. První představení, které Hans Christian Andersen viděl, byl „Kovář politik“ od Holberga, přepracovaný na operu. Napoprvé divadlo na Hanse Christiana Andersena nezapůsobilo, ale později si ho zamiloval, mohl jej však navštěvovat pouze jednou do roka. Seznámil se však s roznašečem plakátů, který mu dával plakáty, jež Hans Christian Andersen roznašela a sám si doma podle nich představoval a hrál své vlastní hry. Takto také vzniklo i jeho první básnění.

V próze Hanse Christiana Andersena se objevují jeho vzpomínky na dětství. Jednou z takových próz je i „Nebyla k ničemu“, kde použil část svých vzpomínek. Napsal ji mnoho let poté, co jeho rodiče zemřeli. Vzpomínky jsou z doby, kdy se nabízela obuvnická práce na panském dvoře, kde se i otec ucházel o tuto zakázku, kdy měl vyrobit taneční střevíčky. Střevíčky se však nelíbily a otec je zničil. Jeho matka, jako prادلena, dostala práci v rodině bohatého úředníka. Jednoho dne, ale příběhla domů a vyprávěla, že se ji pokoušel svést mladý pán, který se právě vrátil ze studií z Kodaně, kde získal titul mistra teologie. Běžela hned domů ke svému manželovi, vše mu řekla, co se událo a dodala trpce „Škoda je těch peněz“.

Život Hanse Christiana Andersena je protkán různými událostmi. Další z příhod, která postihla jeho rodinu, byl odchod otce do armády. Otec byl milovník Napoleona a po nezdaru na panském dvoře se rozhodl, že když jeho práce nestojí za nic, tak se stane vojákem. V této době bylo Dánsko ještě spojencem Francie, a tak přijal tisíc tolarů za to, že nastoupí místo syna jednoho bohatého sedláka. S těmito penězi zabezpečil rodině živobytí. Roku 1812 se otec musel rozloučit s Hansem Christianem Andersenem. Jelikož ale králův osobní pluk zůstal do podzimu roku 1814 na Fynu, mohl otec stále sledovat synův vývoj. Otec nakonec tohoto roku opustil armádu a s podlomeným zdravím se vrátil ke svému původnímu řemeslu. Otec Hanse Christiana Andersena byl samotář, na svých toulkách v lese byl čím dál častěji. Roku 1816 pak umírá doma po třech dnech těžké horečky. Toho dne si Hans Christian Andersen vzpomněl, jak mu otec před rokem ukazoval postavu na zamrzlém okně, která napřahovala ruce a s žertem říkal „To je ledová paní, a jde si pro mě“.

Po otcově smrti nechávala matka Hanse Christiana Andersena často samotného. Matka byla velmi svědomitá a i přes svou negramotnost dokázala rozpoznat, že je její syn mimořádně nadaný, jenom mu nerozuměla jako jeho zesnulý otec. Hans Christian Andersen pomáhal své matce, ale i tak měl mnoho času pro sebe. Stýskalo se mu po otcí, a proto soustředil svůj vnitřní život ke knihám a loutkovému divadlu, se kterým dříve trávili mnoho společných chvil. Knihy, které měl Hans Christian Andersen doma, už všechny znal, proto si je chodil půjčovat k Bunkeflodové vdově po faráři, jež bydlela se svou švagrovou přes ulici. „Obě tyto laskavé vzdělané dámy si oblíbily podivínského chlapce, nenapravitelného snílka, který jim vyprávěl nekonečné příběhy a v hlase měl už tehdy, stejně jako později, zvláštní kouzlo měkké splývavé finské výslovnosti.“ (Kapitola I. Dětství v Odense str. 36 život a umění / sv. 29 řídí Alena Hartmanová Monika Stirlingová Divoká labuť (život a doba H. Ch. Andersena) Z anglického originálu *The Wild Swan*, vydaného roku 1965 v nakladatelství Collins, London, přeložila Alena Jindrová - Špilarová. Doslov napsal a obrazový materiál vybral Jan Rak. Obálku, vazbu a grafickou úpravu navrhl Zdeněk Ziegler. Vydal Odeon, nakladatelství krásné literatury a umění, n. p., jako svou 2861. publikaci v redakci krásné literatury. Praha 1972. Odpovědná redaktorka Alena Vaňková. Technická redaktorka Pavla Šubrtová. Vytiskla státní tiskárna, n. p., závod 2, Praha 2. 22,86 autorských archů (text

21,03 autorských archů), 23,24 vydavatelských archů. 602 22 865. Vydání první. Náklad 75000 výtisků. 01-040-72-13/34).

1.2 Studia Hanse Christiana Andersena

Hans Christian Andersen nejdříve studoval u jedné staré dámy, která vedla školu pro malé děti a učila je základy čtení, psaní a počítání. Školu navštěvovaly hlavně dívky. Učitelka jim připadala jako čarodějnice, když sedávala na židli s vysokým opěradlem a na jedné straně měla silnou hůl a na druhé straně starodávné hodiny s malými číslicemi, které se rozechvěly, když odbíjela celá. Matka Hanse Christiana Andersena si vymohla, že učitelka nebude chlapce bít. Ale jednou, kdy děti využily hodiny hlasitého slabikování ke kraválu, nasekala všem bez rozdílu. Hans Christian Andersen beze slova odešel a školu přestal navštěvovat.

Matka mu našla jinou školu, a to školu pro chudé židovské chlapce, kterou založil pan Fedder Carstens. Učitel Carstens označil Hanse Christiana Andersena za těžce přizpůsobivé dítě - dnešní terminologií. Přesto měl učitel o hochu takový zájem, že ho přijal do své školy a dokonce mu dával soukromé hodiny. Dohlížel na to, aby ho ostatní děti při hře na hřišti neporazily. Často dával chlapci květiny a sladkosti a dokonce ho brávil se svými syny na vycházky, při kterých jim ukazoval různé maličkosti v krajině, které se později také objevily v pohádce, „Ošklivé káčátko“. Učitel Carstens si všiml, že Hans Christian Andersen nemá rád tresty jak u sebe, tak u ostatních žáků. Jednou když přikázal, aby si jeden z žáků za trest stoupl na lavici, díval se Hans Christian Andersen tak utrápeně, že učitel raději trest zrušil. Ve starším věku se stal pan Carstens správcem telegrafní služby na ostrově Taasinge a svým návštěvníkům říkával: „Asi mi nebudete věřit, když vám povím, že jsem učil jednoho z našich nejslavnějších básníků - chodil ke mně do školy Hans Christian Andersen.“ (Kapitola I. Dětství v Odense str. 31 život a umění / sv. 29 řídí Alena Hartmanová Monika Stirlingová Divoká labuť (život a doba H. Ch. Andersena) Z anglického originálu *The Wild Swan*, vydaného roku 1965 v nakladatelství Collins, London, přeložila Alena Jindrová - Špilarová. Doslov napsal a obrazový materiál vybral Jan Rak. Obálku, vazbu a grafickou úpravu navrhl Zdeněk Ziegler. Vydal Odeon, nakladatelství krásné literatury a umění, n. p., jako svou 2861. publikaci v redakci krásné literatury. Praha 1972. Odpovědná redaktorka Alena

Vaňková. Technická redaktorka Pavla Šubrtová. Vytiskla státní tiskárna, n. p., závod 2, Praha 2. 22,86 autorských archů (text 21,03 autorských archů), 23,24 vydavatelských archů. 602 22 865. Vydání první. Náklad 75000 výtisků. 01-040-72-13/34). Ale ani Hans Christian Andersen na svého učitele nikdy nezapomněl. Navštěvoval ho již jako známí spisovatel a posílal mu knihy. V současné době je k vidění v muzeu Hanse Christiana Andersena v Odense dopis ke zlaté svatbě pana Carstensona.

Matka se rozhodla, že ve čtrnácti letech půjde Hans Christian Andersen ke konfirmaci (v protestantských církvích obřad dospělosti), po které měl jít do učení na krejčího. V této době dostal také své první boty. Byl tak šťasten, že chtěl, aby je všichni viděli, proto si zastrčil nohavice do holínek. Když šel v kostele, boty „krásně“ vrzaly, takže všichni věděli, že jsou nové.

Matka sice chtěla, aby šel Hans Christian Andersen na krejčovinu, ale on ji úpěnlivě přemlouval, aby jej pustila do Kodaně, že by tam chtěl zkusit štěstí.

„Co tam z tebe bude?“ ptala se maminka. „Slavný muž“ odpověděl jsem a vyprávěl jsem jí, že se všichni slavní muži, o kterých jsem četl, narodili v chudobě. „Napřed se musí prožít mnoho zlého,“ řekl jsem, „a pak je člověk slavným!“

Nejasná touha pudila mě. Plakal jsem a prosil, až nakonec matka povolila. Ale napřed zavolala z nemocnice jednu stařenu, tak zvanou „moudrou ženu“, která mi z karet a kávy věštila příští osud.

„Z vašeho syna bude slavný muž!“ pravila stařena „na jeho počest bude jednou Odense slavnostně osvětleno.“(Kapitola VIII str. 37 H. C. Andersen: Pohádka mého života. Z dánštiny přeložil Viktor Šuman. Vyšlo ve sbírce klasických memoárů za redakce Doktora Gustava Pallasa jako svazek druhý nákladem Julia Alberta v Praze XI. Smetanovo náměstí 9. Vytiskla knihtiskárna Löschner a spol., společnost s. r. o., Praha-Vršovice Tyršova ulice 42 n. písmem ratio lateina na offsetovém papíře roku 1929).

1.3 Život v Kodani

V pondělí 6. září roku 1819 spatřil Hans Christian Andersen z vrcholu Frederiksbergu poprvé Kodaň. Večer před jeho příchodem vzplanuly v Kodani nepokoje proti židovským obyvatelům. Celé město bylo vzrušeno, všude bylo plno lidí, hluk a povyk. On sám ale nebyl překvapen. Myslel si, že to k velkému městu patří, i

když v této době čítala Kodaň pouze 110 000 obyvatel. Což v porovnání s Paříží, která měla 890 000 tisíc obyvatel, nebo Londýnem, který měl již v té době již přes milion obyvatel, bylo maloměsto. Kodaň měla velké štěstí v tom, že byla dost velká, aby mohla být skutečným velkoměstem. Ale zároveň, tak malá, aby si v ní jednotlivec zachoval svůj význam, o který ho připravují příliš velká města. Hanse Christiana Andersena ohromily vysoké domy některé až pětipatrové. Pro Hanse Christiana Andersena však Kodaň znamenala obrovské město.

Ubytoval se blízko Severní brány, kterou také do města přišel, a jeho kroky hned směřovaly ke Královskému divadlu.

S doporučujícím dopisem od Iversena se rozhodl navštívit tanečnici paní Schallovou. Ta sice Iversena vůbec neznala, ale vyslechla Hanse Christiana Andersena, jeho touhu po divadle a nechala ho předvést roli Cendrillona. Jeho výstup byl však tak žalostný, že sama tanečnice si přála, aby byl co nejdříve za dveřmi. Proto se vydal za divadelním ředitelem hrabětem Holsteinem, aby mu dal místo. Ten ho však nepřijal, jelikož pro práci v divadle byl moc hubený.

Hans Christian Andersen zkusil svou poslední naději a tou byl ředitel pěvecké akademie Ital Giuseppe Siboni. V téže době byli u něj na návštěvě básník Jense Baggesen a skladatel Ernst Frederik Weyse. Siboni vyzval Hanse Christiana Andersena, aby zazpíval u klavíru. Poté předvedl scénu z Holberga a zarecitoval několik básní. Všichni byli ohromeni jeho vystoupením, Siboni přislíbil, že jej bude zdarma učit zpěvu a nabídl mu práci u divadla. Weyse byl Hansem Christianem Andersenem tak, dojat a potěšen, že přemluvil své přátele, aby se na něj složili a poskytl mu tak příležitost. Dali dohromady sedmdesát tolarů, ze kterých mu každý měsíc dávali deset tolarů. Siboni nabídl kromě hodin zpěvu také stravu.

Ale osud určil Hansovi Christianovi Andersenovi jinou cestu. Díky nedostatku peněz, které odevzdával za bydlení své bytné, neměl na teplé oblečení, onemocněl a ztratil hlas. Tím také skončilo učení u pana Siboniho. Zkusil tedy taneční školu, ale nepřízní osudu i zde musil skončit a nakonec nebyla práce ani v divadle. Byla to nevalná etapa jeho života. Pokusil se napsat hru pro divadlo, ale jeho gramatika byla tak nevalná, že mu divadlo hru vrátilo s dopisem, že by nejdříve měl získat vzdělání a až po té psát hry. Ale štěstí na Hanse Christiana Andersena nezapomnělo. Seznámil se s mužem, který mu byl po mnoho let „otcem“ a v jeho dětech našel své „sourozence“,

s tajným radou Jonasem Coullinem. Tento muž zařídil u krále Frederika II. určitou částku na zaopatření a návštěvu latinské školy v Slagelse. Jonas Coullin měl dohlížet na řádnost studia a pokroky.

Na latinské škole nebyl Hans Christian Andersen šťastný, jelikož mu studentský čas ztrpčoval lektor, který si na něj zasedl. Nikdy si nestěžoval panu Coullinovi, ale ten se to dozvěděl od jiných učitelů na téže škole a zařídil Hansovi Christianovi Andersenovi studium soukromé. V září roku 1828 nastoupil Hans Christian Andersen na akademickou půdu a stal se z něj vysokoškolský student.

Roku 1829 nabídl svou první knihu nakladateli. Tato kniha „Fantastická arabeska“, měla nejen úspěch v Dánsku, ale i ve Švédsku. A zároveň téhož roku přijalo divadlo jeho první vaudeville (Od 15 století znamenal vaudeville obvykle humornou populární písničku, podobnou „šlágru“, který si lidé zpívali při práci. Od 17. století se takové písničky objevují i na divadle, kde je publikum často zpívalo s herci.) Láska na Mikulášské věži. Písnička měla takový úspěch, že mu divadlo nabídlo práci dramatika.

1.4 Život spisovatele, dramatika, básníka

Od konce roku 1828 záviselo živobytí Hanse Christiana Andersena pouze na literární tvorbě. A od roku 1833 začal i cestovat po Evropě. „Cestovat znamená žít“ (<http://dejiny.nln.cz/archiv/2005/6/cestovat-znamenazit>) se stalo Andersenovým životním heslem. Již v šestadvaceti letech se stal náruživým cestovatelem. Několikrát také navštívil české země. Poprvé je navštívil již roku 1831. Ale bylo to pouze příhraniční seznámení. Již o tři roky později, roku 1834, navštívil Hans Christian Andersen české země znovu. Tentokrát zde strávil osm dní. Byl to zároveň jeho nejdelší pobyt v Čechách. Několik dnů strávil v Praze a také v Teplicích. „Navštívil jsem Hradčany a Valdštýnský palác. Avšak všecku tu nádheru zatlačila židovská čtvrť, která byla strašná. Hemžilo se to tu ženami, starci, dětmi a vše to křičelo, smálo se a hádalo. Stará synagoga, ve slohu jeruzalémského chrámu, tiskne se mezi domy, čas pokryl její stěny hlinou, musil jsem sestoupiti po několika stupních, abych se dostal dovnitř. Tam strop, okna i stěny byly začouzeny, byl tu strašný pach po cibuli, zápach, že jsem musil jíti ven na vzduch. Byl tu hřbitov, který vyrůstá z pokolení mrtvých. Kámen na kameni s hebrejskými nápisy leží nebo stojí tu chaoticky v lese šeríkových

stromů, nízkých, chorobných, jako by v nich nebylo šťávy. Pavučiny jako cáry ze smutečných závojų visely mezi ponurými, temnými hroby.“ (Kapitola XLVI str. 228 H. C. Andersen: Pohádka mého života. Z dánštiny přeložil Viktor Šuman. Vyšlo ve sbírce klasických memoárů za redakce Dra Gustava Pallasa jako svazek druhý nákladem Julia Alberta v Praze XI. Smetanovo náměstí 9. Vytiskla knihtiskárna Löschner a spol., společnost s. r. o., Praha- Vršovice Tyršova ulice 42 n. písmem ratio lateina na offsetovém papíře roku 1929)

Ve svých kresbách zachytil náměstí v Kolíně, Karlův most a také Doubravskou horu v Teplicích. Příští jeho návštěvy českých zemí nebyly již tak dlouhé. Další jeho návštěva se uskutečnila v letech 1841, 1846, 1851, 1854, 1869 a jeho poslední návštěva roku 1872. Ve svých knihách, dopisech a denících o tom zanechal svá svědectví. Andersen cestoval po celé Evropě. Od západního Skotska až k východnímu Černému moři, navštívil na svých cestách nejenom sever Švédsko, Norsko, ale také na jihu africký Tanger. Své poznatky a okouzlení, ale i nelibost zachytil v cestopisech a ve své autobiografii „Pohádka mého života“ a ve svých denících a dopisech.

Smrt matky ho zasáhla roku 1833 při návštěvě Říma. Bylo to v době, kdy doma v Dánsku byl jako autor zneuznán. Po návratu domů se začal věnovat studiu dějin a cizí literatury. Jeho novým mecenášem a přítelem se stal tajný státní ministr hrabě Rantzau-Breitenburg.

Již několik let za vlády krále Frederika VI. bylo umožněno mladým umělcům čerpat peníze na studijní cesty. Kromě toho se některým z nich, kteří neměli stálou gáži, povoloval stálý roční plat. Tento plat získal i Hans Christian Andersen. Frederik VI. mu povolil roční výplatu dvě stě tolarů ročně. Tímto platem byla zajištěna budoucnost Hanse Christiana Andersena. Od této doby již nemusel psát pro obživu, byl zabezpečen pro případné onemocnění a již byl méně závislý na svém okolí. Dál psal divadelní hry, jež neměly valného úspěchu. Roku 1842 napsal divadelní hru „Ptáče na hrušce“, kterou divadlo přijalo a která měla zprvu velký úspěch. Ale i tato hra byla náhle vypískána. To Hanse Christiana Andersena zdrtilo. Na jaře roku 1843 odcestoval do Paříže. V témže roce vydal své Nové pohádky. S vydáním sbírky pohádek k Vánocům, se dostavilo i uznání a přízeň dánských obyvatel.

Andersenova tvorba vzbudila nakonec u dánského obyvatelstva pozornost, a to jeho prvními básněmi. Známým beletristou se stal teprve v roce 1835 knihou obrázků

z Itálie. Pravděpodobně i stejný osud postihl jeho romány „Jenom Šumař“, „Dvě baronky“, „O. T.“. Touha Hanse Christiana Andersena stát se velkým romanopiscem se nesplnila. Stejně zklamání zažil i v milovaném divadle. Některé hry Hanse Christiana Andersena měly mnoho repríz, ale žádná jej nepřivedla mezi hvězdy umění Thaliina. (Thalie je múza divadelního umění)

1.5 Konec životní cesty

„Až zaplane vánoční strom, až jak se říká, zabzučí bílé včely, budu bohdá v Dánsku u svých drahých, se srdcem plným květů, posílen na těle i na duchu. Nové práce vytrysknou na papír, jimž nechť požehná Bůh. Učiní to, neboť nad mou hlavou září hvězda štěstí. Jiní ho snad zaslouží více než já, sám nechápu, proč právě mě je tolik radosti údělem. Hvězda má svítit, a zajde-li, snad právě v této chvíli, co končím tyto řádky, mohu říci, že dosti svítila, že jsem přijal svůj bohatý podíl, a nechť tedy zajde, i tak bude nejlépe. Bohu i lidem můj dík! Mou lásku! KONEC“ (Kapitola XLIX str. 250 H. C. Andersen: Pohádka mého života. Z dánštiny přeložil Viktor Šuman. Vyšlo ve sbírce klasických memoárů za redakce Dr Gustava Pallasa jako svazek druhý nákladem Julia Alberta v Praze XI. Smetanovo náměstí 9. Vytiskla knihtiskárna Löschner a spol., společnost s. r. o., Praha - Vršovice Tyršova ulice 42 n. písmem ratio lateina na offsetovém papíře roku 1929)

V roce 1874 bylo zbudováno nové divadlo nové divadlo pro 1600 diváků. Hans Christian Andersen byl pozván na zahajovací představení. Při usednutí na své místo byl přivítán vlnou ovací. Diváci byli však zaskočeni znamením smrti v jeho tváři.

V této době Hans Christian Andersen četl víc než kdy dříve. V době, kdy už nemohl psát, snažil se pomáhat mladým spisovatelům. Jeden z posledních mladých autorů, kterým Hans Christian pomáhal, byl Edmund Gosse.

4. srpna roku 1875 v domě nedaleko Kodaně Hans Christian Andersen zemřel. Byl pochován v Kodani na Assistenském hřbitově. Den jeho pohřbu, kterého se zúčastnil i král Kristián IX, byl vyhlášen dnem národního smutku. „Všechny kodaňské zvony vyzváněly, když Hans Christian Andersen naposled projížděl ulicemi města. Do kostela Panny Marie se nevešla ani desetina smutečních hostí. Celé město s ním chtělo

zůstat až do konce a jeho hrob na Pomocném hřbitově pak ještě řadu dní obklopovaly zástupy lidí, kteří se nedostali do kostela.

Ani dnes, téměř o sto let později, není jeho hrob nikdy bez květin, jeho pohádky vycházejí stále znovu a znovu, k jeho domku v Odense stále přicházejí návštěvníci, všechny ukazatele v Odense mají navíc jedno rameno, ukazující směr k Andersens Hus. A nemine jediná chvíle, aby někde na světě nějaké dítě nečetlo právě Hanse Christiana Andersena poprvé.“ (Kapitola I. Dětství v Odense str. 31 život a umění / sv. 29 řídí Alena Hartmanová Monika Stirlingová Divoká labuť (život a doba H. Ch. Andersena) Z anglického originálu The Wild Swan, vydaného roku 1965 v nakladatelství Collins, London, přeložila Alena Jindrová - Špilarová. Doslov napsal a obrazový materiál vybral Jan Rak. Obálku, vazbu a grafickou úpravu navrhl Zdeněk Ziegler. Vydal Odeon nakladatelství krásné literatury a umění, n. p., jako svou 2861. publikaci v redakci krásné literatury. Praha 1972. Odpovědná redaktorka Alena Vaňková. Technická redaktorka Pavla Šubrtová. Vytiskla státní tiskárna, n. p., závod 2, Praha 2. 22,86 autorských archů (text 21,03 autorských archů), 23,24 vydavatelských archů. 602 22 865. Vydání první. Náklad 75000 výtisků. 01-040-72-13/34).

2 Pohádka

Pohádky jsou nedílnou součástí našeho života, ale i naší historie. Vždyť z každé pohádky si můžeme vytvořit představu, jak se za dávných časů žilo. Nejkrásnější pohádky jsou modernizovány, když ruku na srdce, některé zásahy do děl slavných autorů nejsou vždy ty nejšťastnější. Ale tak to tomu je. Otázka je proč. Odpověď není tak složitá, hluboko uvnitř jsou to právě pohádky, co nás ovlivnilo. Vždyť vyjadřují naše touhy, ale také naše obavy. Pohádky jsou o pravdě, o lži, ale také o dobru a zlu. Právě proto děti, ale i dospělí stále milují pohádky.

Roku 1835 vyšly poprvé pohádky Hanse Christiana Andersena a založily jeho slávu. Ve svém jádru to nejsou ani pohádky, ale umělecká konfese autora, jeho vyjádření životních bolů, ale také radosti, charakteristika postav a satira na jejich slabosti. Symbolika pohádek zůstává mnohým dospělým, ale hlavně dětem, nepochopitelná.

Motivy pohádek Hanse Christiana Andersena jsou velmi rozmanité. Mnohé z nich jsou lidové zkazky z dětství, ale také z cest po rodné zemi a následně volně reprodukováné. Pohádky jsou prokány osobitým kouzlem epického umění Hanse Christiana Andersena. Zdrojem pohádek Hanse Christiana Andersena byla také četba historie a bájesloví. Také přírodní dojmy byly velkou inspirací pro tvorbu Hanse Christiana Andersena. Obrazy zachycené v této tvorbě patří mezi nejkrásnější. Také ve svých pohádkách také znázorňoval mravní zásady, projevy lidové moudrosti, životní poznatky, kritiku lidských vlastností- povah.

Pohádky Hanse Christiana Andersena jsou jedinečnou světovou četbou. Nejsou jenom literaturou dětskou, ale své místo našly i u dospělých čtenářů. Každý v nich nalezne krásu, ale i poezii, vznešenost. Nejzajímavější na jeho pohádkách je, že zpravidla nemají šťastný konec.

O pohádkách máme zkreslenou představu, že byly psány pro děti a tudíž musí šťastně skončit. Jsou však známi pohádky, jejichž konec se nemůže označit za šťastný. Tyto pohádky zprvu nebyly ani určeny dětem. Pohádky byly určitou výpovědí lidského chování. Mezi takovéto pohádky by se daly zařadit i pohádky Hanse Christiana Andersena, které se právě odlišují od ostatních pohádek. Jsou svérázné, snad ovlivněny jeho životními zkušenostmi, podnícené jeho nevyrovnaností, ztrátami blízkých. Možná i drsný život na severu vedly k takovéto odlišnosti, ale zároveň kráse a malebnosti.

V pohádce „Císařovy nové šaty“ dokázal Hans Christian Andersen vyjádřit nesmyslnou bojácnost poddaných, kteří viděli, že císař je nahý, ale nikdo se neodvážil nic říci a raději obdivovali jeho překrásné „nové šaty“. A pohrdání pravdou, kdy císař se nechal přesvědčit od krejčího, že to jenom on- císař nevidí ty krásné nové šaty ze zdobných látek. Stejně tak v pohádce „Ošklivé káčátko“ se objevuje nesmyslné povyšování nad škaredým kachňátkem, které se jednoho dne se proměnilo v krásnou labuť. Tyto dvě pohádky jsou příkladem jedinečnosti a nadčasovosti díla Hanse Christiana Andersena.

V Čechách byly pohádky Hanse Christiana Andersena poprvé vydány roku 1863 v Koberově nakladatelství, překladatelem byl Josef Mikuláš Boleslavský. Roku 1954 bylo vydání pohádek, jež obsahuje přes polovinu Andersenova odkazu, které ilustroval profesor Cyril Bouda. Oceněno státní cenou.

2.1 Seznam pohádek Hanse Christiana Andersena

Křesadlo

Míkula a Mikulka

O princezně na hrášku (Princezna na hrášku)

Iduščiny květiny

Malenka

Nezbedný kluk

Kamarád z cest (Přítel na cestách)

Malá mořská víla

Císařovy nové šaty

Přezůvky štěstí

Sedmikráska

Statečný cínový vojáček

Divoké labutě

Růžový skřítek

Rajská zahrada

Létající kufr

Čápi

O zlém knížeti

Povídka o mužíčku s pískem

Pasáček vepřů
Pohanka
Anděl
Slavík
Snoubenci
Ošklivé kachňátko
Pohádka o lesním stromku
Sněhová královna, pohádka o sedmi příbězích
Bezová matička
Pahorek lesních žínek
Červené střevíčky
Závody ve skoku
Pastýřka a kominiček
Holger dánský
Zvon
Babička
Holčička se sirkami
Z martovského okna
Obrázek z pevnostního valu
Stará svítilna
Sousedé
Malý Tuk
Stín
Starý dům
Kapka vody
Šťastná rodina
Povídka o matce
Límeč
Len
Pták Fénix
Rozličná krása
Nejkrásnější růže na světě

Za tisíc let
Labutí hnízdo
Starý náhrobní kámen
Rok
V poslední den
Je naprosto jisté
Dobrá nálada
Usedavý žal
Vše kam patří
Skřítek a hokynář
Pod vrbou
Pět hrášků z jednoho lusku
Nestála za nic (Nebyla k ničemu)
Dvě panenky
Poslední perla
Na konci moře
Pokladnička
Lístek z nebe
Hloupý Honza
Jakub a Krystynka
Trnitá cesta k slávě
Židovské děvče
Několik dánských perel
Zvonivá tůň
Hrdlo láhve
Špejlová polévka
Petříkova noční čepička
O pěti bratřích
Poslední sen starého dubu
Slabikář
Dcera krále bažin
Běžci

Kámen mudrců
Vítr vypráví o Valdemaru Daaovi a jeho dcerách
Dívka, která šlápla na chléb
Ole Uspávač
Anna Bětka
Dítě v hrobě
Pero a kalamář
Kohout na dvoře a kohout na střeše
Krásná
Povídka z písčín
O dvou bratřích
Den stěhování
Motýl
Biskup börglumský a jeho přízeň
Dvanáct poštou
Chrobák
Co táta dělá, dobře dělá
Sněhulák
V kachním dvorku
Musa nového století
Ledová panna
Psyché
Hlemýžď a růžový keř
Starý kostelní zvon
Stříbrný peníz
Bronzový kanec
Pobratimství
Růže z hrobu Homérova
Povídka
Němá kniha
Sněženka
Konvice na čaj

Pták lidové písně
„Bludičky jsou ve městě“ řekla bahenní žena
Větrný mlýn
V dětském pokoji
Zlatý poklad
Bouře štítý přenáší
Skryto, ale ne zapomenuto
Syn domovníkův
Tetička
Ropucha
Vaenö a Glaenö
Zelenáčkové
Skřítek a paní
Petr, Petřík a Petříček
Kdo byl nejšťastnější
Loutkář
Dny v týdnu
Hadry
Písař
Kometa
Povídky slunečního paprsku
Husopaska Markéta a její rodina
Co bodlák zažil
Co se dá vymyslet
Štěstí může ležet v dřívku
Co povídala celá rodina
Praděd
Nejneuvěřitelnější věc
Svíčky
„Tanči, tanči, panno má!“
Velký mořský had
Zahradník a panstvo

Co stará Johanna vyprávěla

Klíč od vrat

Mrzák

O tetičce, která se zve „Bolest zubů“

Blecha a profesor

(Chronologický seznam pohádek Královská knihovna publikace oddělení pro národní bibliografii Příspěvky k bibliografii H. Ch. Andersena X Soupis děl H. Ch. Andersena přeložený do češtiny sestavil Adam Frostig za účasti Hermana Kollna Kodaň 1979 redakční výbor: Palle Birkelund, říšský knihovník Moogens Haugsted, oddělení pro národní bibliografii Božena Kollnová, čtení korektur a dohled nad českým rukopisem (KGL.BIBL.TRYK ISBN 87-7023-338-1 ISSN 0067-8473(Chronologický seznam pohádek str. 21-32)

3 Literární a dramatická výchova na prvním stupni základní školy

Rámcově vzdělávací program pro první stupeň základní školy. V oboru český jazyk a literatura očekává v prvním období komunikační tyto výstupy. Plynulost čtení s porozuměním přiměřené texty rozsahem náročností. Žák dokáže porozumět písemným, nebo slovním pokynům přiměřeně složitým. Uznává základní komunikační pravidla. Žák vyslovuje s pečlivostí. Nedbalost, nebo špatnou výslovnost sám opravuje. Umí zvolit v projevu správné řečové tempo a dýchání. Ve škole i mimo školu dokáže žák zvolit vhodné nonverbální, ale i verbální projevy. Na základě vlastních zkušeností dokáže žák vytvořit mluvený projev. Žák dokáže seřadit jednotlivé ilustrace podle dějové linie. A dokáže podle nich vyprávět příběh. Orientu je se a dokáže rozpoznat manipulativní komunikaci v reklamě. Žák dokáže správně intonovat, volí správný přízvuk, tempo, podle komunikačního záměru. Dokáže rozlišit spisovnou a nespisovnou výslovnost. Dokáže ji vhodně použít podle komunikační situace.

Ve druhém období očekáváme u žáka tyto výstupy: čtení potichu a nahlas přiměřeně složitěho textu. Z textu dokáže žák rozlišit okrajové a podstatné části. Podstatné informace dokáže zaznamenat. U jednoduchého sdělení posuzuje úplnost, či neúplnost. Žák dokáže vyprávět obsah sdělení. A dokáže si zapamatovat podstatná fakta. Umí již vést správně rozhovor, správně telefonuje a dokáže zanechat vzkaz na záznamníku.

K cílům jazykově výchovným a literárně výchovným patří čtení a literární výchova. Rozvíjení jazykových a čtenářských dovedností je cíl jazykově výchovný. Tento cíl se uskutečňuje při práci s textem a při čtení. Cílem čtení je, dosáhnout u žáků plynulého, správného čtení a čtení s porozuměním. Kdežto jazyková výchova si klade za cíl srozumitelné a výstižné vyjadřování, rozvoj slovní zásoby, kulturu slovního projevu.

Počáteční literární výchova má svůj jedinečný cíl, formovat mladého čtenáře. Tohoto cíle dosáhneme literární výchovou a literaturou, při aktivní estetické komunikaci se slovesně estetickým textem. Podněcování žáků k zájmu o školní, ale i mimo školní četbu, myšlenkově a umělecky hodnotných knih. Dbát na rozvoj jejich schopností a dovedností, chápat, vnímat, prožívat a jednoduše interpretovat text a hodnotit. V tom tkví utváření pozitivního vztahu ke slovesnému umění a estetického vkusu u žáků. Při

správném pracovní s textem slovesného umění pozitivně zasahujeme do osobnosti žáka. Rozvíjíme a kultivujeme smyslovou složku, citovou, volní, fantazijní a intelektovou. Přispíváme tak k utváření žádoucích vztahů a postojů. Také příznivě ovlivňujeme vyjadřování žáků a jejich jazykovou kulturu.

Nácvik čtení zahrnuje postupně čtení nahlas, čtení šeptem, krásné a studijní, bez chybovosti, uvědomělé, plynulé, dostatečně rychlé. Když žák zvládne správnost čtení, stává se tak pro něj nástrojem dalšího vzdělávání, ať ve škole, ale i mimo ni.

V technice mluvené řeči a vyjadřování jsou obsažena dechová cvičení, nácvik artikulace a výslovnosti, rozvíjení slovní zásoby a základní stylistické schopnosti a dovednosti žáků.

Velmi důležitou složku tvoří školní četba vybraného souboru literárních ukázek a knih dětské literatury. Je to četba čítanková a i mimo čítanková, která zahrnuje hlavní literární druhy, typy a žánry. Tato četba slouží jako model pro dětské čtenářství zájmové. Mezi čtení a literární výchovu dětí zahrnujeme interpretaci, přednesové a tvořivé činnosti žáků, které bezprostředně navazují na práci s textem. Můžeme sem zařadit například: dramatizaci, přednes, předčítání, reprodukci.

Mezi naukovou složku literární výchovy dětí patří jednoduché literárně vědné poznatky a pojmy. Žáci si je osvojují při přímé práci s textem a při získávání čtenářských zážitků. Žáci tak získávají informace o významných autorech, ilustrátorech, názvech knižních titulů a seznámí se známými hrdiny dětské literatury.

U dětí převážně v prvním ročníku, bychom si měli všimnout toho, jak dokážou vnímat předčítanou pohádku. Zda ji dokážou reprodukovat. Rozhovorem s nimi se snažíme zjistit, jaké jsou jejich mimoškolní aktivity. Jestli jim rodiče čtou, a jakou literaturu. Zda jistou pohádky, nebo dětskou dobrodružnou literaturu. Popřípadě můžeme dětem sami doporučit, která kniha by se jim mohla líbit. Můžeme si s nimi vyprávět o jejich oblíbených hrdinech. Také můžeme v dětech vzbudit zájem o literaturu tím, že uspořádáme výstavu jejich oblíbených knih. Také vhodný prostředek pro vzbuzení zájmu o literaturu je vyhledávání ilustrací. Vybranou ilustraci potom nakreslit. Ilustrace může být z náhodně vybrané dětské knihy, nebo z přečtené knihy rodičem, či učitelem. Tato práce knihou je hlavně u dětí, které ještě nečtou. Tj. v prvním ročníku základní školy. Dětem můžeme zpěstřit přednes, i poslechem úryvků pohádek

z audio nahrávek. Do literární výchovy je dobré také zakomponovat různé společenské aktivity, například návštěvu divadla, místní knihovny, ale také návštěva výstavy.

Nácvik prvotního čtení je doprovázen slabikářem, kde se postupně žáci seznamují s písmeny, slabikami, slovy a jednoduchými větami. Poté se začíná číst s elementární čítanky, která je zaměřená na práci začínajících čtenářů s literárně uměleckým textem. Bývá nejčastěji zastoupen pohádkou klasickou i autorskou, říkadly, rozpočítadly, hádankami. Je to první kniha, kde si žáci začínají osvojovat text vlastním čtením. Také v ní nacházejí podměty, které jim mohou pomoci v rozhodování při výběru vlastního čtení.

„Některé elementární čítanky se stávají součástí ucelených řad učebnicových souborů pro 1. – 5. ročník základní školy (např. J. Brukner a kol.: Čtení pro volnou chvíli. 3. sešit souboru učebnic pro první ročník základní a obecné školy. Praha Scientia-pedagogické nakladatelství 1993; J. Halasová: Počteníčko. Čítanka pro první ročník základní školy. Brno: Didaktis, 2003; L. Štěpán: Čítanka pro prvňáčky. U nás doma. Liberec: Dialog, 2002; J. Žáček: Moje první čítanka. Všeň: Alter, 1993), jiné zase spojují v jedné učebnici výcvik žákovského čtení v 1. a 2. třídě (např. p. Šrut: Otíkova čítanka pro 1. a 2. ročník základní školy. Brno: Didaktis, 2003).“
(http://eamos.pf.jcu.cz./amos_ped/externi/kat_ped_06242/Studijni_podpora_-_DIDAKTIKA_CTENI_A_PRIMARNI_LITERARNI_VYCHOVY.pdf)

Učitel by měl znát souvislosti s čítankovým textem, znát autora, název knihy, ze které je ukázka v čítance uvedena. V dalších ročnících by měla četba čítankové ukázky, v nejlepším případě žáka zaujmout a motivovat ho k vyhledání a přečtení celé knihy. Takto se žáci dostávají ke společné mimočítankové četbě. Ta tvoří přechod mezi čítankovou četbou ve škole a samostatnou četbou doma. Ve druhém ročníku základní školy, by měli žáci přečíst nejméně tři tituly mimočítankové četby. Tyto knihy by měly být různých žánrů a autorů (například lidová poezie, dobrodružná literatura, pohádka). Nonsenseovou literaturu například Emanuela Fryntu, doporučujeme dětem ve třetím ročníku základní školy. Ale také klasickou pohádku, nebo příběhy s přírodní tematikou. Pověst, nebo příběh z dětského života můžeme doporučit dětem ve čtvrtém ročníku základní školy. Fantasy literaturu, dobrodružnou literaturu, humoristickou prózu můžeme dát na výběr žákům pátých tříd. Žáci již pracují s textem, píší si čtenářské deníky, mohou pracovat s úryvky své oblíbené knihy. Pracují s osnovou, také

samostatná práce knihou je velmi důležitá pro osvojování si literární práci. Společná beseda, ale i dramatizace vedou ke kladnému vnímání knihy.

3.1 Dramatická výchova

Dramatická výchova pro první stupeň je také součástí rámcově vzdělávacího programu. Který očekává výstupy za první období a druhé období: v prvním období se očekává, že žák zvládne správné dýchání, správnou artikulaci, naučí se správným pohybem těla vyjadřovat emoce rozpoznávat je i u druhých. Naučí se vstupovat do různých jednoduchých rolí. Přijme pravidla hry, naučí se rozlišit hranou a reálnou situaci. Konflikty a témata zkoumá na základě sebe sama. Spolupracuje s ostatními žáky na tvorbě jevištní situace. Předvádí ji před spolužáky, ale také sleduje jejich přednes. Za pomoci učitele hovoří žák o svém divadelním zážitku.

V druhém období očekáváme propojení pohybů těla s vyjádřením svých nálad, ale také nálad postavy, kterou představuje. Dokáže pracovat s hrou, ale také s její variací. Zvládne přirozeně vejít do role a také v roli takto jednat. V příbězích a situacích rozpoznává témata a konflikty. Umí nahlížet na vzniklou situaci z pozic jiných postav. Dokáže se zabývat důsledky jednání postav. Se skupinou pracuje na vytvoření menšího inscenačního tvaru. Přitom používá různé inscenační prostředky. Předvádí inscenační tvar před ostatními spolužáky. Na základě sebehodnocení a hodnocení spolužáků a učitele na něm dále pracuje. Hodnotí a sleduje divadelní výstupy svých spolužáků. Dokáže hodnotit svůj zážitek z dramatického díla. Základní dramatické druhy rozpozná na základě vlastních zkušeností.

Může být doplňující složkou českého jazyka v rámci literární výchovy žáků na prvním stupni základní školy. Podstata dramatické výchovy je hra, akce, konání a jednání. Žák se stává aktivní součástí hry. Toto učení má, celkový přínos pro osobnost žáka. Zbavuje se ostychu, přináší komplexní smyslové vjemy, vzbuzuje v žácích fantazii a obrazotvornost. Využívá se k dramatizaci her, ale i pohádek. Které se mohou uplatnit například při besídkách na škole.

V rámci dramatické výchovy by se měl žák naučit chápat dramatické umění jako specifický způsob poznávání reality. Snažit se porozumět mezilidské komunikaci, naučit se ji používat. Díky hraním rolí a dramatických her, se žáci učí ujasnit si vlastní

postoj a názor na dané téma. Zaměřené na mezilidské vztahy a postoje, celospolečenské problémy, hodnoty. Žáci se snaží svým dramatickým projevem o uměleckou komunikaci a sdělení. V rámci dramatické výchovy se žáci seznamují s různými uměleckými směry.

Dramatická tvorba na prvním stupni základní školy v rámci výuky českého jazyka, by měla být zaměřena na tvořivou práci s textem, výrazné čtení, recitaci. Volíme s žáky téma zajímavá, které jsou jim i známá, aby bylo pro ně pochopení textu a následná dramatizace jednodušší. Žákům můžeme dát na výběr, jakou pohádku by chtěli hrát. Žák je hlavním aktérem, učitel převážně naslouchá a žáky vede ke zdárnému výsledku. Pomáhá jim se správnou intonací, dýcháním, artikulací, správně je učí pohybu v prostoru, důležitá je správná síla hlasu, aby žáci nekřičeli, ale mluvily hlasitě.

Jednou z možností, jak přiblížit dětem nesnadného autora jakým je například Hans Christian Andersen, je právě dramatizace.

Pohádky Hansa Christiana Andersena se mohou zdát pro žáky složité. Ale jednou z možností, je i kniha „Pohádky“ od autora Michaela Colemana.

„Mořský ocásek

Abyste věděli, říkají mi mořská čarodějnice. To jméno se mi líbí. Není nijak oslnivé, ale zároveň mě přesně vystihuje.

1. Žiju pod mořskou hladinou.

2. Jsem čarodějnice (a k tomu zlá).

Můžete se mnou uzavřít obchod a já vám slibuju, že dostanete, co chcete. Ale nemám čas na soucit, když to náhodou nevyjde, jak jste si přáli. Což mi vyhovuje. Nebudu vám všet bulíky na nos. Náramně si to užívám. Proto jsem se tak náramně ukrutně báječně bavila, když za mnou přišla ta hlupačka mořská víla. Přitáhněte si lebku utopeného námořníka a sedněte si. Povím vám, jak to bylo.

Mořský král otec mořských vil, měl šest dcer. Byly to mrňavé potvory, jedna jako druhá, ale nejhorší byla ta poslední. Byla tak krásná a měla tak nádherný hlas, že z toho muselo být každému na zvracení. Musím ale s radostí dodat, že jí krása a hlas nestačily, chtěla víc. A právě ti, kteří nejsou sami se sebou spokojení, jsou mými nejčastějšími klienty. Mořská víla se nemohla dočkat, až jí bude patnáct. Proč? Protože tehdy se bude smět prvně podívat na hladinu moře. Když ten den nastal, vyplavala nahoru. A co uviděla? Lidského prince! Byl na palubě lodi - takové neforemné baňaté věci, jak

obvykle tyhle věci bývají (i když tentokrát docela ušla). Princ byl normální člověk, od všeho měl dvě. Byl škaredý jako noc, jestli to chcete vědět, ale některým by se mohl líbit. A zalíbil se mořské víle! Ta naivní hlupačka se do něho zamilovala až po ocas! Jenže se zvedla bouře a smetla prince z paluby. Ve vodě byl samozřejmě ztracený. A mořskou vílu nenapadlo nic chytřejšího, než že ho vylovila a odplula s ním do bezpečí na pláž. Tam se probral a našla ho lidská dívka - k velké lítosti mořské víly se princ domníval, že ho zachránila ona! A nato mě ta bláznivá víla přišla navštívit do mého podvodního sídla. Trochu ji to zaskočilo, protože to u mě nevypadá jako v paláci jejího papínka! Tam je to hnusný kýč, všechny stěny jsou z odporných růžových mušlí. Za to můj dům je nádherný! Kolem příjemně bublá bahno a dům je postavený z vybělených kostí utopených námořníků. Prostě ráj! A když vyjdu ven, společnost mi dělají miliony žlutých tlustých mořských hadů! Poznala jsem, že víla je hrůzou bez sebe. Musím ale uznat, že sebrala kuráž a připlavala až ke mně.

„chtěla bych...“ začala.

„Já vím, co chceš,“ řekla jsem „chceš se stát člověkem. Je to tak?“

„Ano, abych si mohla vzít prince.“

„Víš dobře, co to znamená. Lidé si ryby neberou, lidé je jedí. Když se chceš stát člověkem, ztratíš ocas a dostaneš dvě nohy.“

„A pomůžeš mi?“

„Ano, namíchám ti lektvar, po kterém ti odpadne ocas.“

„A dáš mi nohy?“

„No ovšem! A nebudou to žádné staré hnáty. Budeš tančit tak krásně jako žádný jiný smrtelník. Ale -,“ řekla jsem jí to na rovinu, „budeš mít pocit, jako bys tančila na jehlách. Kamkoliv půjdeš, budou ti nohy krvácet.“

Víla znejistěla. Na chvílku jsem myslela, že jsem zašla příliš daleko a že nedostanu to, po čem prahnu. Najednou řekla, to co mi znělo jako rajská hudba.

„Už nic neříkej, zaplatím, ať to stojí cokoli.“

„To je právě ono!“ zakrálala jsem. „Už neřekneš ani slovo.“

Ano cena za můj lektvar, po kterém jí měl odpadnout ocas a narůst nohy, byl její jazyk. Plácly jsme si. Použila jsem nejlepší černou krev, co mám v zásobách, a namíchala lektvar, potom jsem jí opatrně ušmikla jazyk. Ta nemá hlupačka vyplavala na povrch a tam vypila svůj lektvar.

Samozřejmě to pekelně bolelo. Však se neříká nadarmo: pro krásu se musí něco vydržet! Ale co je všechna bolest a muka, jako když vám řezou tělo motorovou pilou, proti tomu, že vám narostou příšerné nevzhledné končetiny? Zvlášť když se probrala - já hlupák se zapoměla zmínit, že to bylo taky utrpení, takže znovu omdlela - a princ klečel vedle ní! Jejich konverzace však byla poněkud jednostranná.

„Ahoj“ řekl princ.

Nic

„Co je s tebou? Ty nemáš jazyk?“

Ticho.

„To je fuk. Mně ticho nevadí. Zatančíme si?“

Mořská víla se dala do tance a prince omráčila. Její krvácející nohy zanechávaly stopy na koberci, umíte si představit ten binec - ale já ji varovala. Kupodivu princovi to nijak zvlášť nevadilo. Nakonec ta bláznivá víla zjistila, co ji mělo napadnout hned na začátku - když nemáte, hlas nemůžete troubit na trubku!

„Líbíš se mi,“ řekl jí princ jednoho dne, „ale nemůžu si tě vzít, protože si chci vzít jinou dívku. Tu co mě zachránila z moře.“

Samozřejmě neměl na mysli mořskou vílu, ale lidskou dívku, kterou spatřil na pláži. Ten tulpas neměl ani tušení, že by to mohla být mořská víla, která ho vytáhla z vody ven. A bez hlasu mu to nemohla říct! Tomu říkám mizérie! Takže se princ oženil. A pokud jde o mořskou vílu, čekala ji další proměna. Měla se stát družičkou. Ano, musela stát vedle nevěsty a dívat se jak si její vyvolený bere jinou. To ale nebyl ovšem konec. Její sestry to viděly a strašně ji litovaly. A přišly za mnou do mého sídla s prosbou.

„Nemůžeš udělat něco, aby se zase proměnila v mořskou vílu?“ žadonily.

S nějakými lidmi je potíž. Nejdřív něco hrozně moc chtějí, a když to nevyjde podle jejich představ, chtějí všechno vrátit. Bohužel to ale není jednoduché.

„Víte, jak zní pravidla,“ zasyčela jsem. „Ti, co se promění v člověka, to dělají na vlastní riziko. Když si muž, kterého vaše sestra miluje, vezme jinou, za svítání se ona promění v mořskou pěnu.“

„Pěnu? To jako že zemře?“

„Holky pitomé! To víte, že v ní nezbude ani bublinka života,“ zachechtala jsem se.

Na to se strašně rozbrečely. Řekla bych, že mořské víly nemají moc smyslu pro humor. Co jsem mněla chudák dělat? Kromě toho ty holky měly to, po čem jsem toužila -

vlasý! Nevím, jaký šampon používají, ale měly je nádherně dlouhé až do pasu. Jaká škoda! Vždycky jsem si myslela, že mně by slušeli víc.

„Dejte mi svoje vlasý,“ navrhla jsem tedy, „a pak vám odpovím.“

Samozřejmě všechny ihned souhlasily, jak jsem dopředu tušila. Sesterská láska se tomu říká.

„A co nám odpovíš?“ vyjely na mě hned po tom. Musím říct, že když někdo přijde o vlasý, mluví dost přidržle.

Dala jsem jim nůž. „Je to hračka. Stačí, když vaše sestra prince do úsvitu zabije. Musí mu ponořit čepel hluboko, aby vytryskla krev a potřísnila jí nohy, potom bude jako dřív.“

Víly odpluly a vyřídily své sestře, co má udělat. Ale myslíte, že to udělala? Ani náhodou!

Za úsvitu se vkradla do princovy ložnice. Zvedla nůž... a zjistila, že to nedokáže! Tolik ho milovala, že ho nedokázala zabít! Pch! Spíš měla místo mozku piliny, to je můj názor. Místo, aby mu zasadila ránu, vrhla se do moře. A to byl konec! Než by člověk stačil říct To byla ale smůla! Přišlo ráno a brzo bylo po všem. Určitě žádnou bolest necítila. Než se vzpamatovala, zemřela a proměnila se v mořskou pěnu.

Proboha! Přestaňte fňukat! To nesnáším! Varovala jsem vás, že to bude smutná pohádka, ne?

Podívejte se na to s té lepší stránky. Kdo z toho vyšel nejlíp? Přece já! Teď mám všechno, co si mořská čarodějnice může přát. Krásný hlas, spoustu nádherných dlouhých vlasů a spoustu pěny na koupání!

Je ze mě krasavice. Možná bych se měla jít ukázat tomu princátkovi!“

(Děsivá literatura (o čem se vám učitelé neodvažují říct) Pohádky Michael Coleman ilustrace Michael Tickner vydalo nakladatelství EMGETON ČR, s.r.o., v Praze roku MMVI jako svou 1581. publikaci. Z anglického originálu Top Ten Fairy Stories přeložila Ivana Mičínová, odpovědný redaktor Stanislav Kadlec, technická redaktorka Alena Mrázová, sazba studio Profset Michalov tisk Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s. TS +č. první vydání ISBN 80-252-0462-6).

Tento krutý konec pohádky Malá mořská víla prozradí o Hansi Christianovi Andersenovi mnohé. Věřil tomu, že každý tvor má na zem své pevné místo. A ti kteří se snaží své místo změnit, riskují ztrátu úplně všeho.

Jako všechny pohádky i tato prošla řadou změn, aby její konec nebyl smutný. Příkladem může být Malá mořská víla od Wolta Disneyho. Kdy se přání malé mořské víly splní a princ ji pojme za choť. Ale takto pozměněná pohádka úplně popírá odkaz Hanse Christiana Andersena. Ačkoli pohádka mořský ocásek, byla také pozměněna, neztratila svůj původní odkaz Hanse Christiana Andersena. Proto musíme nechat malou mořskou vílu umřít a naopak vysvětlit dětem proč se tak stalo. Nechat děti samotné přemýšlet nad tím, zda to co se stalo, bylo správné. A jestli si to malá mořská víla zasloužila. Pomoci jim pochopit i autora, že nebyl tak krutý a že ve své podstatě měl pravdu.

4 Čítanka

Mnohým dětem tato učebnice otvírá dveře do netušeného světa lidského ducha, do krás životů minulých, ale i do světa přítomného, budoucího. Zkrátka na literaturu. Mnoho podmětů záporných, ale také kladných a kolik „lásek“ literárních si odnášíme ze školy. Právě prostřednictvím této učebnice.

Čítanka je kniha určená pro čtení, popřípadě pro hlasité čtení, vybraných textů. Jedná se o učebnici, která na prvním stupni základních škol slouží k výuce čtení. V první třídě se tato učebnice nazývá slabikář. Čítanky mají za úkol především rozvíjet literární gramotnost dětí, která je součástí gramotnosti kulturní. Čítanka by měla naučit děti vnímat slovo, jazyk, jako základní komunikační názor. Ale nesmíme opomenout ani estetickou stránku funkce literatury.

Ukázka čítanek a slabikářů:

Slabikář Czeský a jiných náboženství počátkové, kterýmžto věcem dítky křesťanské hned z mladosti určeny býti mají 1547

První státem schválený slabikář 1775

Z roku 1898 je slabikář Autorů A. Frumara aj. Jursy s ilustracemi M. Alše a později A. Kašpara

První schválený slabikář používaný po roce 1918 v Československé republice se jmenoval Poupata - čítanka malých. Autor J. Kožíšek, ilustrace A. Medruňka, pozdější ilustrace M. Fischerová - Kvěchová (1923 - 1948) vydaný v roce 1913, nakladatelství UNIE

V roce 1923 vyšla čítanka pro československé školy obecné Sluníčka

Úly

Studánky

V letech 1962 - 1970 vyšla Živá abeceda

Slabikář ABC 1975 - 1990

Po roce 1989 vyšlo více slabikářů, uvedu pouze od básníka J. Žáčka, který ilustrovala H. Zmatlíková

V současné době je několik slabikářů na trhu doporučeny Ministerstvem školství a tělovýchovy jsou:

„Živá abeceda autoři A. Ladová, M. Holas, A. Staudková

Čítanka pro 2. ročník, 1. díl Nováková Z.
Čítanka pro 2. ročník, 2. díl Staudková H. a kolektiv
Čítanka pro 3. ročník, 1. ediční řada Bradáčová L. a kolektiv
Čítanka pro 4. ročník Rezutková H. a kolektiv
Čítanka pro 4. ročník Rezutková H. a kolektiv
Malý čtenář Žáček, J.; Zmatlíková, H.
Moje první čítanka Žáček, J.; Zmatlíková, H.
Pracovní sešit k Čítance pro 2. ročník., 1. a 2. díl Staudková H. kol.
Pracovní sešit k Čítance pro 3. ročník. Špika M. Staudková H.
Pracovní sešit k Čítance pro 4. ročník Horáčková M., Staudková H.
Pracovní sešit k Čítance pro 5. ročník Špika M. Staudková H.
Rozšiřující texty ke Slabikáři pro kluky a holčičky, které čtení baví
(doplněk ke Slabikáři) Žáček J. a kolektiv
Slabikář. Žáček J. Zmatlíková H.
Čítanka pro 3. ročník ZŠ, 2. ediční řada a Pracovní sešit k Čítance 3/2 Staudková, H. a kol.“ (<http://www.msmt.cz/>)

4.1 Hledání Hanse Christiana Andersena v čítankách

Jak již bylo zmíněno, čítanka je knihou, která ovlivňuje malé čtenáře na celý život. Jsou v ní ukázky z tvorby českých autorů, ale i autorů zahraniční tvorby. Jedním z nich je i Hans Christian Andersen. K vyhledávání informací o zastoupení Hanse Christiana Andersena v čítankách, byly použity čítanky pro první stupeň základní školy. Zastoupeny jsou čítanky od roku 1984. Toto období jsem zvolila protože, jsem i já v těchto letech nastupovala do prvního ročníku základní školy.

Čítanka pro 4. ročník. Božena Bařková, Hana Mikulenková, Prodos, 1993 ISBN 80-85806-25-8

(neuveden)

Čítanka pro 2. ročník. Božena Bařková, Hana Mikulenková, Prodos 1992 ISBN 80-85806-23-1

(neuveden)

Čítanka pro 3. ročník. Božena Bařková, Hana Mikulenková, Prodos 1992 ISBN 80-85806-24-X

(neveden)

Čítanka pro řtvrtý ročník. Dr. Vladimíra Gebhartová, Jiřina Vitvarová, Dr. Zdeněk Vykopal CSc, Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1987 SPN 11-03_04/7

(neveden)

Čítanka pro druhý ročník základní školy. Dr. Vladimíra Gebhartová, Dr. Zdeněk Vykopal CSc., Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1988 SPN 11-03-02/10

(neveden)

Čítanka pro druhý ročník základní školy. Dr. Vladimíra Gebhartová, Dr. Zdeněk Vykopal, CSc., Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1984 SPN 11-03-02/8

(neveden)

Čítanka pro 3. ročník základní školy. Dr. Zdeněk Vykopal, CSc., Fortuna 1991 ISBN 80-85298-20-1

(neveden)

Čítanka pro 2. ročník základní školy. Dr. Zdeněk Vykopal, CSc., Fortuna 1991 ISBN 80-85298-19-8

(neveden)

Čítanka pro 4. ročník základní školy. Kateřina Dejmalová- Marcela Pacáková, Jinan 1994

(neveden)

Čítanka pro 5. Ročník. Drahoslava Pechová, Zuzana Źitná, Jinan 1994

(neveden)

Čítanka pro druhý ročník základní školy. Vladimíra Gebhartová, Josef Brukner, Scientia 1993 ISBN 80-04-26011-X

(neveden)

Čítanka pro 1. třídu základní školy. Jana Potůřková, Studio 1plus1 1997 ISBN 80-901986-2-7

(neveden)

Čítanka pro 2. ročník základní školy. Albína Měchurová, Jiří řáček, Fortuna Praha, 1998 ISBN 80-7168-558-5

(neveden)

Čítanka pro 3. ročník. Jana Čeňková, Kateřina Dejmalová, Marcela Pácalová, nakladatelství jinan, 1995

(neuveđen)

Čítanka pro 5. ročník. Dagmar Dorovská, Vlasta Řeřichová, Prodos 1997 ISBN 80-85806-77-0

(neuveđen)

Čítanka pro 3. ročník základní školy: knížka ke čtení, zpívání, hraní a malování. Josef Brukner, Miroslava Čížková, Státní pedagogické nakladatelství 1997 ISBN 80-85937-45-X

(neuveđen)

Čítanka pro 4. ročník základní školy. Albína Měchurová, Jiří Žáček, Kateřina Horáčková, Fortuna 1997 ISBN 80-7168-414-7

(neuveđen)

Čítanka pro 4. ročník základní školy. Jiří Havel, Svatopluk Hrnčíř, Scientia 1995 ISBN 80-7183-006-2

(neuveđen)

Čítanka pro třetí ročník. Hana Staudková a kol., Alter 2007, ISBN 978-80-7245-113-5

(neuveđen)

Čítanka pro 4. ročník základní školy. PaedDr. Marie Hanzová, CSc, Mgr. Ivana Hutařová, Fragment 2004 ISBN 80-7200-984-2

(neuveđen)

Čítanka pro 3. ročník základní školy: knížka ke čtení, zpívání a malování. Josef Brukner, Miroslava Čížková, státní pedagogické nakladatelství 2004 ISBN 80-7235-254-7 (neuveđen)

Čítanka pro 3. ročník základní školy/ Mgr. Martina Krupárová, Mgr. Petra Nováková, Didaktis 2004 ISBN 80-7358-896-X

(neuveđen)

Čítanka pro 5. ročník základní školy. Mgr. Zita Janáčková a kol., Nová škola 2004 ISBN 80-7289-060-3

(neuveđen)

Čítanka pro 5. ročník základní školy. PaedDr. Marie Hanzová, CSc, Mgr. Ivana Hutařová, Fragment 2004 ISBN 80-7200-788-2

(neuveđen)

Čítanka pro 5. ročník základní školy. Pavel Šrut, Barbara Lukešová, Scientia 1998
ISBN 80-7183-19-8

(neuveđen)

Čítanka pro 3. ročník základní školy. Albína Měchurová, Jiří 6áček, Kateřina
Horáčková, Fortuna 1998 ISBN 80-7168-493-7

(neuveđen)

Čítanka pro 2. ročník základní školy: čtení pro radost. Fortuna 2002 ISBN 80-7168-
809-6 (neuveđen)

Čítanka pro 5. ročník základní školy. Mgr. Alice Rousová, Mgr. Vladimíra Prochalová,
Mgr. Vladimíra Madronová, Mgr. Vladimíra Neužilová, Didaktis 2007 ISBN 978-80-
7358-087-2 (neuveđen)

Čítanka 2 pro základní školy. PhDr. Jana Čeňková, Ph.D., Alena Ježková Ph.D., Státní
pedagogické nakladatelství 2010 ISBN 978-80-7235-447-4 (neuveđen)

Čítanka 3 pro základní školy. PhDr. Jana Čeňková, Ph.D., Alena Ježková Ph.D., Státní
pedagogické nakladatelství 2010 ISBN 978-80-7235-448-1 (neuveđen)

Čítanka 4 pro základní školy. PhDr. Jana Čeňková, Ph.D., PhDr. Anna Jonáková, Státní
pedagogické nakladatelství 2010 ISBN 978-80-7235-449-8 (neuveđen)

Čítanka 5 pro základní školy. PhDr. Jana Čeňková, Ph.D., PhDr. Zdeněk Jonák, Státní
pedagogické nakladatelství 2010 ISBN 978-80-7235-450-4 (neuveđen)

Čítanka 4 učebnice pro základní školy. prof. PhDr. Karel Šebesta, CSc., Mgr. Kateřina
Váňová, Fraus 2010 ISBN 978-80-7238-938-4 (neuveđen)

Čítanka 2 učebnice pro druhý ročník základní školy, PaedDr. Hana Mikulenková, Mgr.
Radek Malý, Prodos 2004 ISBN 80-7230-119-5 (neuveđen)

Čítanka učebnice pro 3. ročník základní školy/ Karel Šebesta, Kateřina Váňová, Fraus
2009 ISBN 978-80-7238-863-9 (neuveđen)

Čítanka učebnice pro 1. ročník základní školy. Lenka Březinová, Jiří Havel, Hana
Sradlerová, Fraus 2008 ISBN 978-80-7238-648-2 (neuveđen)

Čítanka učebnice pro 2. ročník základní školy. Karel Šebesta, Kateřina Váňová, Fraus
2008 ISBN 978-80-7238-722-9 (neuveđen)

Čítanka 5. Mgr. Radek malý, Ph.D., Prodos 2007 ISBN 978-80-7230-195-9 (neuveđen)

Čítanka pro 2. ročník ZŠ. Sylvie Grolichová, Jitka Halasová, Didaktis 2003 ISBN 80-86285-74-X (neuveđen)

Čítanka pro 4. ročník základní školy. Mgr. Zita Janáčková a kolektiv, Nová škola 2003 ISBN 80-7289-051-4 (neuveđen)

Čítanka pro 2. ročník základní školy. Mgr. Zdena Horáková, Mgr. Zita Janáčková, Mgr. Eva Procházková, Nová škola 2002 ISBN 80-728043-3 (neuveđen)

Čítanka 3 pro třetí ročník základní školy Hana Doskočilová, Jaroslav Provazník, Jitka Hezinová Státní pedagogické nakladatelství v Praze ve spolupráci s nakladatelstvím Scientia, spol. s.r.o. roku 1993 ISBN 80-04-26065-9

Princezna na hrášku

Hans Christian Andersen

Byl jednou jeden princ; chtěl si vzít princeznu, ale měla to být opravdová princezna. Sjezdil celičský svět, aby takovou princeznu našel, všude však něco vadilo. Princezen bylo sice dost, ale nemohl se dopátrat, jsou li to opravdové princezny, vždycky se objevilo něco, co nebylo docela v pořádku. A tak se vrátil domů a byl velmi smutný, protože by si byl tuze rád vzal opravdovou princeznu.

Jednou večer, byl hrozný nečas. Blýskalo se a hřmělo, lilo jako z konve- bylo prostě příšerně. Tu někdo zaklepal na městskou bránu a starý král šel tedy otevřít. Před bránou stála princezna. Ale můj ty Bože, jak v tom dešti a nečase vypadala! Voda jí kapala z vlasů a ze šatů, tekla jí špičkou do bot a patou zase vytékala- ale říkala, že je opravdová princezna.

„Inu to už se dovíme!“ pomyslela si stará královna, ale neříkala nic. Šla do ložnice, sebrala z postele všechny peřiny a slavníky a položila až na samé dno hrášek. Pak vzala dvacet zíněnek, ustlala je na hrášek a na zíněny ještě dvacet peřin s prachovým kajčím peřím. V té posteli měla princezna spát. Ráno se jí ptali, jak se jí spalo. „Hrozně špatně!“ naříkala. „Skoro jsem za celou noc oka nezavřela. Bůh ví, co to tam bylo? Ležela jsem na něčem tvrdém, že jsem po celém tělesná modřina. Je to prostě hrozné!“

Viděli z toho, že je to opravdová princezna, když ucítila dvaceti prachovými peřinami hrášek: tak jemnou pleť nemůže mít nikdo jiný než princezna!

Princ si ji vzal za ženu, protože nyní věděl, že dostane opravdovou princeznu. A hrášek se dostal do muzea, kde jej můžete ještě dnes uvidět, jestliže jej nikdo neukradl.

Vidíte, to byla opravdová pohádka!

Z knihy pohádky a povídky, z dánštiny přeložila Jiřina Vrtišová

Ten samý úryvek se nachází i v Čítance pro třetí ročník základní školy. Dr. Vladimíra Gebhartová, Dr. Zdeněk Vykopal CSc., Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1984 SPN 11-03-03/7

Čítanka pro 4. ročník základní školy. Dr. Zdeněk K. Slabý, Dagmar Lhotová, Drahoslava Pechová, Praha roku 1993 ISBN 80-04-26104-3

Hlemýžď a růžový keř

Čítanka 4. Dr. Hana Rezutková a kol., Alter, 1996 ISBN 80-85775-49-2

Ukázka: Sněhová královna, druhý příběh, O chlapečkovi a holčičce

Čítanka 3. Mgr. Lenka Bradáčová a kol., Alter, 1997 ISBN 80-85775-67-0

Ukázka: Malenka

Čítanka pro 2. ročník základní školy. Kateřina Dejmalová, Marcela Pácalová, Jinan 1995

Ukázka: Ole zavřiočka

Čítanka pro 2. ročník základní školy: knížka ke čtení, zpívání, hraní a malování. Josef Brukner, Miroslava Čížková, Státní pedagogické nakladatelství 1996 ISBN 80-85937-37-9

Ukázka: Princezna na hrášku, stejná ukázka jako v čítankách: Čítanka 3 pro třetí ročník základní školy Hana Doskočilová, Jaroslav Provazník, Jitka Hezinová Státní pedagogické nakladatelství v Praze ve spolupráci s nakladatelstvím Scientia, spol. s.r.o. roku 1993 ISBN 80-04-26065-9

Čítanka pro třetí ročník základní školy. Dr. Vladimíra Gebhartová, Dr. Zdeněk Vykopal CSc., Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1984 SPN 11-03-03/7

Čítanka pro 5. ročník základní školy: knížka ke čtení, zpívání, hraní a malování/ Josef Brukner, Eva Beránková, Mgr. Miroslava Čížková, Mgr. Drahomíra Králová, Státní pedagogické nakladatelství 1997 ISBN 80-85937-71-9

Ukázka: Ošklivé kačátko

Čítanka 5. Dr. Hana Rezutková, Alter 1996 ISBN 80-85775-52-2

Ukázka: Pastýřka a kominíček

Čítanka pro 5. ročník základní školy. Albína Měchurová, Jiří Žáček, Kateřina Horáčková, Fortuna 1995 ISBN 80-7168-255-1

Ukázka: Císařovy nové šaty

Čítanka pro 4. ročník základní školy: knížka ke čtení, zpívání, hraní a malování. Josef Brukner, Mgr. Miroslava Čížková, Mgr. Drahomíra Králová, Státní pedagogické nakladatelství 1997 ISBN 80-85937-63-8

Ukázka: Císařovi nové šaty

Čítanka pro 3. ročník základní školy. Mgr. Lenka Bradáčová a kol., Alter 1995 ISBN 80-85775-67-0

Ukázka: Malenka

Čítanka pro 2. Ročník. Zuzana Nováková, Denisa Wagnerová, Alter 2007 ISBN 80-7245-078-6

Ukázka: Princezna na hrášku

Čítanka pro 5. ročník základní školy. Josef Brukner, Eva Beránková, Mgr. Miroslava Čížková, Mgr. Drahomíra Králová, Státní pedagogické nakladatelství 2004 ISBN (80-7235-269-5

Ukázka: Ošklivé káčátko

Čítanka pro 4. ročník základní školy. Mgr. Irena Juráčková, Mgr. Lenka Hubeňáková, Didaktis 2005 ISBN 80-7358-038-1

Ukázka: Císařovy nové šaty

Čítanka 5 učebnice pro základní školy. prof. PhDr. Karel Šebesta, CSc., Mgr. Kateřina Váňová, Fraus 2011 ISBN 978-80-7238-964-3

Ukázka: Malá mořská víla

Čítanka pro 4. ročník základní školy. Ing. Jana Potůčková, Studio 1 + 1 2004 ISBN 80-86252-37X

Ukázka: Ošklivé káčátko

Čítanka 4. doc. PhDr. Dagmar Dorovská, CSc., doc. PhDr. Vlasta Řeřichová, CSc., Prodos 2000 ISBN 80-7330-074-1

Ukázka: O princezně na hrášku

Čítanka pro třetí třídu základní školy. Ing. Jana Potůčková, Studio1+1 2001 ISBN 80-86252-23X

Ukázka: Flétnové hodiny

Čítanka pro 3. ročník základní školy. Mgr. Zita Janáčková a kolektiv, Nová škola 2002
ISBN 80-7289-047-6

Ukázka: Sedmikráska

Čítanka pro 2. ročník základní školy. Josef Brukner, Mgr. Miroslava Čížková, Státní pedagogické nakladatelství 2003 ISBN 80-7235 222-9

Ukázka: O princezně na hrášku

Čítanka pro 4. ročník základní školy. Josef Brukner, Mgr. Miroslava Čížková, Mgr. Drahomíra Králová, Státní pedagogické nakladatelství 2004 ISBN 80-7235 263-6

Ukázka: Císařovy nové šaty

Čítanka 4. Mgr. Radek Malý, PhD., Prodos 2007 ISBN 978-80-7230-191-1

Ukázka: Děvčátko se sirkami

Prošla jsem 72 čítanek od roku 1984 pro první stupeň základní školy, pohádky Hanse Christiana Andersena byly otištěny ve dvaceti třech výtiscích. Nejčastěji byl tento dánský autor zastoupen pohádkou Princezna na hrášku.

5 Noc s Andersenem

Je akce knihoven, která má vzbudit u dětí zájem o literaturu. Touto nocí knihovny svádí boj s populárnějšími médii. Bohužel dnešní způsob života současné dětské literatuře nepřeje. Velkou konkurencí jí jsou televize a počítačové hry. Bylo provedeno několikero průzkumů, ze kterých vyšly alarmující údaje. Dokonce někteří odborníci „lámou hůl“ nad rozvíjením čtenářských návyků.

Nejjednodušší je ukázat dětem, že četba je veliké dobrodružství. Děti, jejichž rodiče sami čtou, nemají problémy se čtením. Proto metoda osobního vzoru vedla v dubnu roku 2000 k první čtenářské Noci s Andersenem. Tato noc proběhla v uherskohradištské knihovně, v dětském oddělení knihovny Bedřicha Beneše Buchlovana. Na malé čtenáře zde čekalo dobrodružství. Čtení pohádek, hry, soutěže a překvapení. Děti v pozdních nočních hodinách odvedli do světa snů skřítek Uspávač a Knihvůjčka regálová. V průběhu samotné noci odešly díky internetovému spojení pozdravy všem příznivcům dobré dětské četby i samotnému Hansi Christianovi Andersenovi. Díky klubu dětských knihoven se myšlenka oslavy svátku dětské knihy lavinovitě rozšířila do dalších knihoven po České republice. Proto v následujícím roce 2001 neslavila tuto noc již pouze jedna knihovna, ale čtyřicet. A sláva této noci a zájem o dobrodružství se šířil dále.

V roce 2002 se projektu zúčastnilo již sedmdesát dva knihoven. Ale sláva této noci se dostala do povědomí i na Slovensku, které se k ní přidalo. Téhož roku se zároveň připojily k této akci i školy. Přes 1500 dětí a 300 dospělých prožilo tajemnou noc plnou pohádek, aby oslavili svátek Dětské knihy.

Velká, a již mezinárodní Noc s Andersenem se uskutečnila v dubnu roku 2003. Noc proběhla nejenom ve sto padesáti třech knihovnách, ale také na školách, v dětských domovech, a ústavech sociální péče. Na Slovensku se zúčastnilo noci šest knihoven, ale přidaly se také čtyři polské bibliotéky. Informace o akci šly elektronickou poštou dál, až na Aljašku, do USA, na ostrov Trinidad, do Švýcarska a Švédska. Mnoho osobností zaslalo dětem pozdravy. "Milé holky a kluci, doneslo se mi, že máte dnes večer kouzelnou noc v knihovně. To je dobrá zpráva. Když jsem byl malý kluk já, neměli jsme ještě televizi, a tak jsme si místo toho četli. Vzpomínám si, že jsem strávil mnoho kouzelných nocí, když jsem si tajně četl s baterkou pod peřinou, protože jsem se nemohl od knížky odtrhnout a chtěl jsem vědět, jak to dopadne. Chci vám říct, že když si budete

číst, všechny ty pohádkové a dobrodružné postavy a země, které si představíte ve vaší fantazii, budou stokrát krásnější než ve filmu, protože budou vaše. Přeji vám, aby tahle pohádková, kouzelná noc byla jen začátkem mnoha dalších kouzelných nocí, strávených s knížkami. Hezky si to užijte! Zdravím vás" Marek Eben. (<http://www.nocsandersenem.cz/o-projektu.html>).

Noc s Andersenem neskončila, ale pokračovala dál a dál. V roce 2010 se noci zúčastnilo 44 knihoven, a ani mezinárodní ohlas se nevytratil. Do projektu se naopak zapojilo Rakousko, Polsko, Slovensko, Německo, Slovinsko.

A letos? V letošním roce se můžeme těšit na Noc s Andersenem 30. 3. 2012.

„K dnešnímu datu 16. 2. 2012 bylo zaregistrováno:

119 škol v ČR
176 knihoven v ČR
23 ostatních v ČR
1 ve Slovinsku
4 v Polsku
51 na Slovensku
4 v ostatních zemích

(<http://www.nocsandersenem.cz/>)

6 Iby

Mezinárodní sdružení dětské literatury (International Board on Books for Young people)

Historie Iby je úzce spojena se jménem Jella Lepman, Angličanky německého původu, která se hned po válce vrátila do Německa. Německa poničeného válkou, vybombardovaného, kde ve městech nezůstaly ulice celé. Ale zůstal tu bohatý kulturní základ, vzpomínka na ještě nedávné vydavatelství a na bohatou literaturu minulostí. Německo v té době toužilo po obnovení svobodné tvořivé kultury. Po letech útisku, který měl dopad nejen na politiku, ale i na kulturu.

Jella Lepmanová začala po celé zemi organizovat knižní výstavy. Vroucí přijetí jí podnítilo k založení Mezinárodní knihovny pro mládež. V Mnichově roku 1948. Tato knihovna, založená Jellou Lepmanovou existuje, do dnes. Roku 1952 vzniklo na základě myšlenky Jelli Lepmanové o mezinárodním porozumění prostřednictvím knih pro děti a mládež IBBY. Jelli Lepmanová svolala první mezinárodní setkání lidí, kteří pracovali s dětskou knihou. Toto setkání se uskutečnilo v Mnichově, kde byl také vyhlášen program „Mezinárodní péče o dětskou knihu“ a jeho heslo znělo: „Dětská kniha je mostem mezi národy“ (http://www.ibby.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=2%3Amezinardo-dni-ibby-&catid=2%3Aibby-ceska-sekce&Itemid=2) IBBY začala oficiálně působit v Curychu roku 1953.

V roce 1954 se uskutečnilo slavnostní vyhlášení cen Hanse Christiana Andersena. Dva roky po tomto vyhlášení získala cenu Eleanor Farjeonová. Zprvu byla tato cena určena pouze spisovatelům dětských knih. Od roku 1966 se tato cena začala udílet i ilustrátorům. Cena Hanse Christiana Andersena je nejvyšší mezinárodní ocenění autorům dětské knihy za celoživotní dílo.

Roku 1964 byla přijata i československá sekce IBBY. Skládala se ze dvou větví. České větve, kterou byla Společnost přátel knihy pro mládež. A Slovenské části Priatelia detskej knihy.

6.1 Program a cíle IBBY

Sjednocovat, podporovat vzdělávací a výchovné cíle ve všech zemích světa, převážně pokud se uskutečňují prostřednictvím knihy. Má kvalitní dětskou knihu šířit za pomoci mezinárodních knihovnických organizací. Má podporovat výzkum a odbornou práci s dětskou knihou, ale také vydávání dětské knihy. Má vyzdvihovat pozitivní výchovný vliv knihy a médií, má bojovat proti propagaci zločinných a nemorálních skutků a také bojovat proti vlivu pokleslého umění. V odvětví tvorby pro děti a mládež, má udělovat mezinárodní ceny. Lidem a institucím, které v této oblasti pracují, pomáhá IBBY informacemi i radou. Vždy po dvou letech se koná kongres IBBY, na kterém se udílejí ceny Hanse Christiana Andersena autorům a ilustrátorům za celoživotní přínos dětské literatuře ze všech zemí světa. Naopak Honour listy IBBY jsou udělovány třem kandidátům z každé země. Ceny se udělují za nejlepší překlad, ilustrace a text.

O velikosti a důležitosti těchto cen svědčí i prostory, kde se tyto ceny předávají. V Kodani, cenu Hanse Christiana Andersena předávala sama dánská královna Margareta II na 31. kongresu IBBY v roce 2008. A to švýcarskému spisovateli Jurgu Schubigerovi a italskému ilustrátorovi Robertu Innocentovi. Zatím poslední kongres IBBY se konal v Santiagu de Compostela v roce 2010.

IBBY není jedinou organizací, která se zaměřila na dětskou knihu. Ale svým působením zde zaujímá významné postavení. Tato organizace se zabývá již sedmdesát pět let dětskou literaturou. Má více než sedm desítek národních sekcí (například: Argentina, Austrálie, Rakousko, Belgie, Bolívie, Brazílie, Columbie, Kanada, Čile, Čína, Kambodža, Kuba, Kypr, Česká republika, Dánsko, Ekvádor, Egypt, Estonsko, Finsko, Francie, Německo, Ghana, Řecko, Guatemala, Haiti, Maďarsko, Indie, Irán, Irsko, Itálie, Rumunsko, Tunisko, Uganda, Venezuela, Zambie, Zimbabwe), které plní v různých zemích pěti kontinentů své programové cíle. V roce 1967 vyhlásila tato organizace Mezinárodní den knihy, kterým je 2. duben. Je to den výročí narození Hanse Christiana Andersena. K této příležitosti IBBY vydává i poselství Hanse Christiana Andersena a barevný plakát. Takto se propaguje činnost zemí, které převezmou patronát nad mezinárodním dnem dětské knihy.

IBBY vydává čtvrtletně časopis - Bookbird, kde se můžete dočíst zprávy o jednotlivých sekcích, ale i stati jednotlivých odborníků. Přehledy o udílení cen, o

vydané odborné literatuře, anotace z nových knih mnichovské knihovny, portréty nominovaných tvůrců na cenu Hanse Christiana Andersena a podobně.

6.2 Česká sekce IBBY

V roce 1964 byla založena Československá sekce IBBY, která se skládala z české části Společnost přátel knihy pro mládež a slovenské části Priatelia detskej knihy. Československou sekci IBBY řídil federální výbor. Dvakrát získala Československá sekce IBBY patronát nad Mezinárodním dnem dětské knihy. V roce 1973, kdy Bohumil Říha napsal Poselství „Knihu všem dětem světa“ a byl také vydán plakát s ilustrací Adolfa Zábranského. A v roce 1987 napsal poselství slovenský spisovatel Rudo Moric a plakát navrhoval Dušan Kállay. V Praze roku 1980 se také konal 17. kongres IBBY, kdy bylo Československo pořadatelem.

Po rozdělení Československa roku 1992, byla na konci roku 1993 ukončena činnost Československé IBBY. V tomto roce se staly jejími zástupci samostatná česká sekce a slovenská sekce IBBY. Od tohoto roku je česká sekce IBBY občanským sdružením a začala navíc udílet cenu Zlatá stuha. V současné době tuto cenu udílí Česká sekce knihy ve spolupráci s Klubem ilustrátorů dětské knihy, Obcí překladatelů a Obcí spisovatelů. Významný podíl na financování tohoto udílení cen má Ministerstvo kultury ČR.

Přihlášené knihy se soustředí v Sukově knihovně. Nominované knihy procházejí třemi porotami a to porotou v překladatelské, literární a výtvarné části. Všechny nominované knihy jsou zasílány od roku 2005 do Mnichovské Internationale Jungenbibliothek.

Ke stanovám České IBBY patří:

„Právo dítěte na všeobecné vzdělání a přímý přístup k informacím je jednou ze zásad Mezinárodní konvence o právech dítěte. Produkce a rozšiřování kvalitní literatury pro děti a mládež toto právo dětí výrazně ovlivňuje a napomáhá k jeho realizaci. Protože literatura pro děti a mládež má svá specifika, bylo založeno Mezinárodní sdružení pro dětskou knihu - International Board on Books for Young People (IBBY), které se k Mezinárodní konvenci o právech dítěte plně hlásí a chce se podílet na realizaci jejích cílů. IBBY v současné době sjednocuje národní sekce a jednotlivce, jejichž společnou

ideou je zájem o literaturu pro děti a mládež.“
(http://www.ibby.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=3%3Astanovy-eske-ibby&catid=2%3Aibby-ceska-sekce&Itemid=2)

6.3 Cena Hanse Christiana Andersena

Každý druhý rok se tato cena udílí na mezinárodním kongresu IBBY. Cena se udílí žijícím autorům a ilustrátorům dětských knih. Za celoživotní přínos dětské literatuře. Cena Hanse Christiana Andersena je nejvyšším možným oceněním, které ho může dosáhnout žijící autor dětské knihy (proto se jí také říká malá Nobelova cena). Jejím patronem je dánská královna Margareta II.

Nominovaní autoři jsou vybíráni národními sekcemi IBBY. A z těchto autorů vybírá významná mezinárodní porota složená ze specialistů na dětskou knihu, které knize bude cena udělena. Všichni nominovaní autoři jsou prezentováni v časopisu Bookbird IBBY, kde je také zdokumentován proces výběru nominovaných na cenu Hanse Christiana Andersena.

Cena Hanse Christiana Andersena je autorům dětské knihy udělena od roku 1956. A od roku 1966 je udělena také za ilustrace v dětské knize. Na mezinárodním kongresu IBBY je vítězným autorům při slavnostním ceremoniálu předána zlatá medaile a diplom.

Čeští autoři a ilustrátoři, kteří získali, nebo byli nominováni na cenu Hanse Christiana Andersena za celoživotní přínos dětské literatuře.

- 1966- Jiří Trnka finalista (ilustrace)
- 1968- Jiří Trnka držitel ceny Hanse Christiana Andersena (ilustrace)
- 1970- Bohumil Říha nominace (text)
- 1972- Adolf Zábranský nominace (ilustrace)
- 1974- Bohumil Říha nominace (text)
- 1976- Bohumil Říha nominace (text)
Ludovit Fulla finalista (ilustrace)
- 1978- Rudo Morič nominace (text)
Karel Svolinský nominace (ilustrace)
- 1980- Bohumil Říha držitel Ceny Hanse Christiana Andersena (text)

Albín Brunovský nominace (ilustrace)

- 1982- Rudo Moric nominace (text)
Karel Svolinský nominace (ilustrace)
- 1984- Ota Hofman nominace (text)
Albín Brunovský nominace (ilustrace)
- 1986- Rudo Morič nominace (text)
Adolf Born finalista (ilustrace)
- 1988- Helena Šmahelová nominace (text)
Dušan Kállav držitel Ceny Hanse Christiana Andersena (ilustrace)
- 1990- Klára Jarunková nominace (text)
Jan Kudláček nominace (ilustrace)
- 1992 Květa Pacovská držitelka Ceny Hanse Christiana Andersena (ilustrace)
- 1998 Iva Procházková nominace (text)
- 2008 Iva Procházková nominace (text)
Adolf Born finalista (ilustrace)
- 2010 Pavel Šrut nominace (text)

7 Hledání Hanse Christiana Andersena u dětí mladšího školního věku

Při svém výzkumu jsem použila metodu dotazníku. Jednalo se o dotazník formou otázek ano ne a doplňujících otázek, abych zjistila, zda žáci opravdu znají odpověď na otázku, která je jim kladena. Pokračující část dotazníku byla formou dotazu na pohádku, zda ji žáci znají a možností, kde se s touto pohádkou setkali a zda se jim pohádky líbily, poslední otázka směřovala k Noci s Andersenem - kde se tato noc koná.

Vybrala jsem náhodně čtyři běžné základní školy. Dvě školy se nachází na Praze 10, jedna na Praze 2 a jedna na Praze 7. Dotazovaní žáci byli ze třetích, čtvrtých a pátých tříd prvního stupně základní školy. Toto rozmezí jsem zvolila na základě hledání Hanse Christiana Andersena v čítankách. V čítankách pro první a druhou třídu základní školy se málo uvádí. Jeden z důvodů může být i ten, že jeho pohádky jsou spíše určeny starším dětem a dospělým.

Dotazník byl anonymní, žáci pouze uvedli ročník, ve kterém studují. Žáci vyplňovali dotazník ve škole v rámci hodiny českého jazyka. Všichni ředitelé i učitelé základních škol byli ochotni tento dotazník v rámci hodiny nechat žáky vyplnit. Za tuto vstřícnost bych jim chtěla poděkovat. V rámci dotazníku bylo důležité, aby žáci vyplňovali dotazník samostatně bez pomoci rodičů. Jednalo se mi o informace, které získám od žáků a ne od jiné osoby. Tato situace by pravděpodobně mohla nastat, kdyby žáci vyplňovali dotazník doma. Všichni ředitelé, se kterými jsem hovořila o tomto dotazníku, mě předem odrazovali, že žáci nebudou na dané téma nic znát. Možná si vzpomenou, že Hans Christian Andersen je spisovatel. A také mě překvapila jejich reakce na téma mé diplomové práce. Proč Andersen vždyť ten je hrozný a smutný, mě se nikdy nelíbil!

Cílem výzkumu bylo zjistit, zda žáci znají osobnost Hanse Christiana Andersena a zda znají některé jeho pohádky. Na výběr měli ze tří známých pohádek a jedné méně známé. Dále mě zajímalo, zda se žákům tyto pohádky líbí a jaký pojem mají o Noci s Andersenem. Hlavním cílem bylo zjistit, zda děti přijímají pohádky pouze formou pasivní - televize nebo také aktivní- četba, divadlo. Tímto směrem také směřovaly otázky v dotazníku na žáky.

Dotazník pro žáky 1. stupeň základní školy

Třída:

Znáte osobnost Hans Christian Andersen?

Ano

Ne

Napište, kdo si myslíte, že to byl.

.....

Znáte tyto pohádky? Vyberte, jak jste se s pohádkou seznámili.

(pokud pohádku neznáte, nic nezatrhávejte)

Malá mořská víla	Televize
	Divadlo
	Kniha
	Kino
	Čítanka (ze školy)
Císařovy nové šaty	Televize
	Divadlo
	Kniha
	Kino
	Čítanka (ze školy)
Princezna na hrášku	Televize
	Divadlo
	Kniha
	Kino
	Čítanka (ze školy)
Holčička se sirkami	Televize
	Divadlo
	Kniha
	Kino
	Čítanka (ze školy)

Líbí se vám tyto pohádky?

Ano

Ne

Víte co to je Andersenova noc?

(pokud tuto noc znáte, napište stručně co to je)

Ano

Ne

.....

.....

Víte, kde se tato noc koná?

(pokud, tuto noc znáte, napište, kde se koná)

Ano

Ne

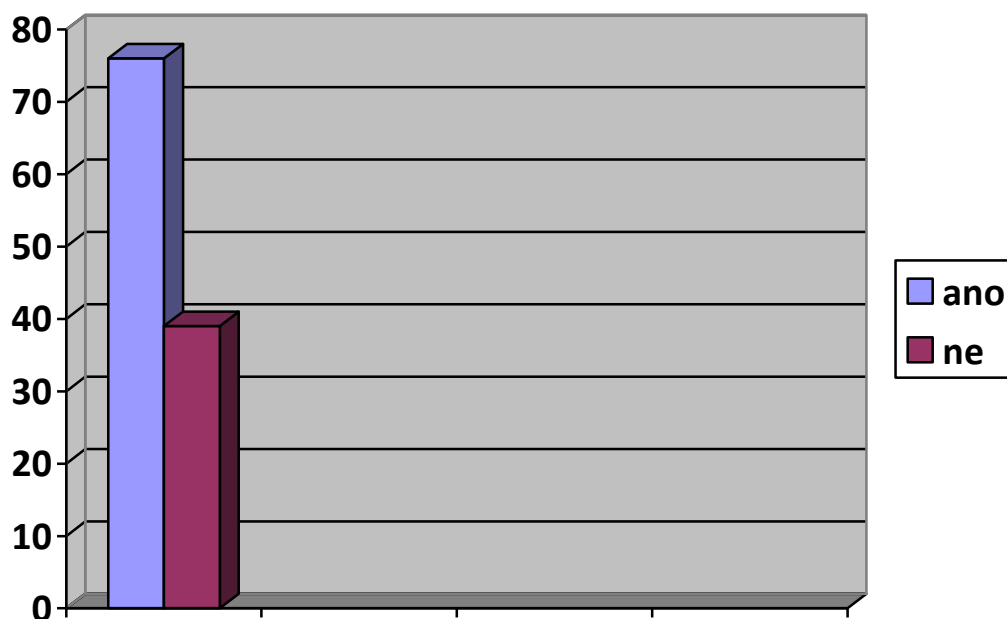
.....

Období projektu: 1-2/2012

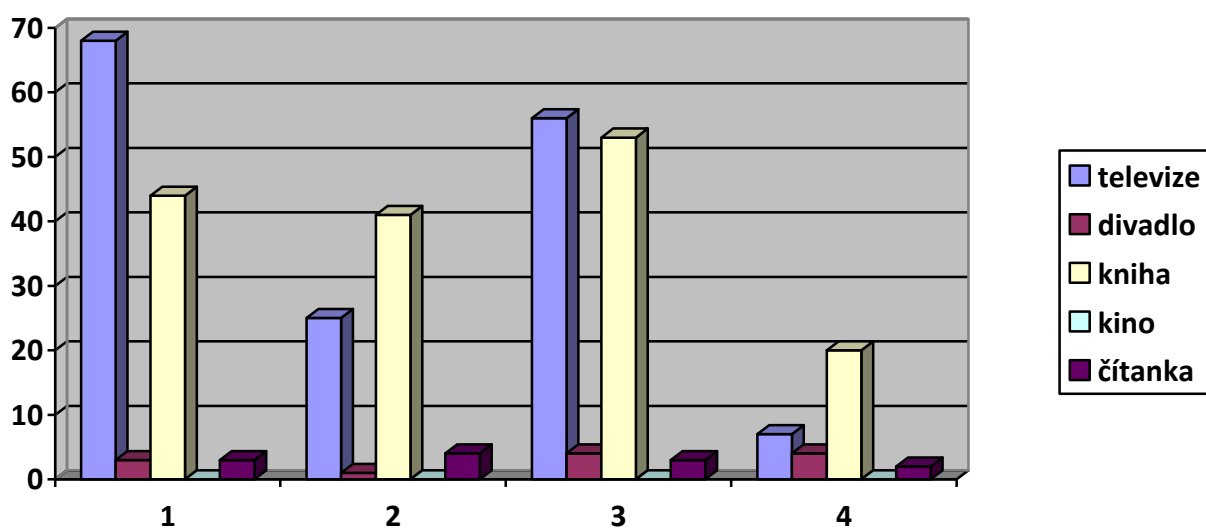
Děkuji za vyplnění dotazníku- Bc. Marie Chaloupková

7.1 Grafické znázornění výsledků dotazníku pro 1. stupeň základní školy

Výsledky třetího ročníku:

Znáte osobnost Hans Christian Andersen?

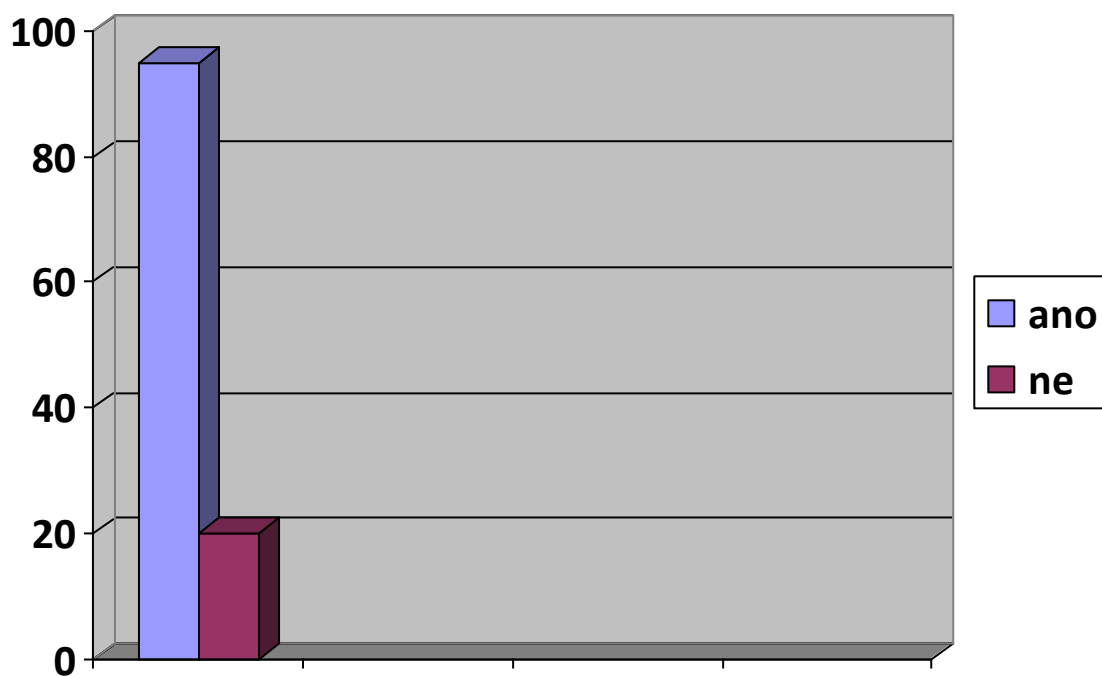

1- Malá mořská víla

3- Princezna na hrášku

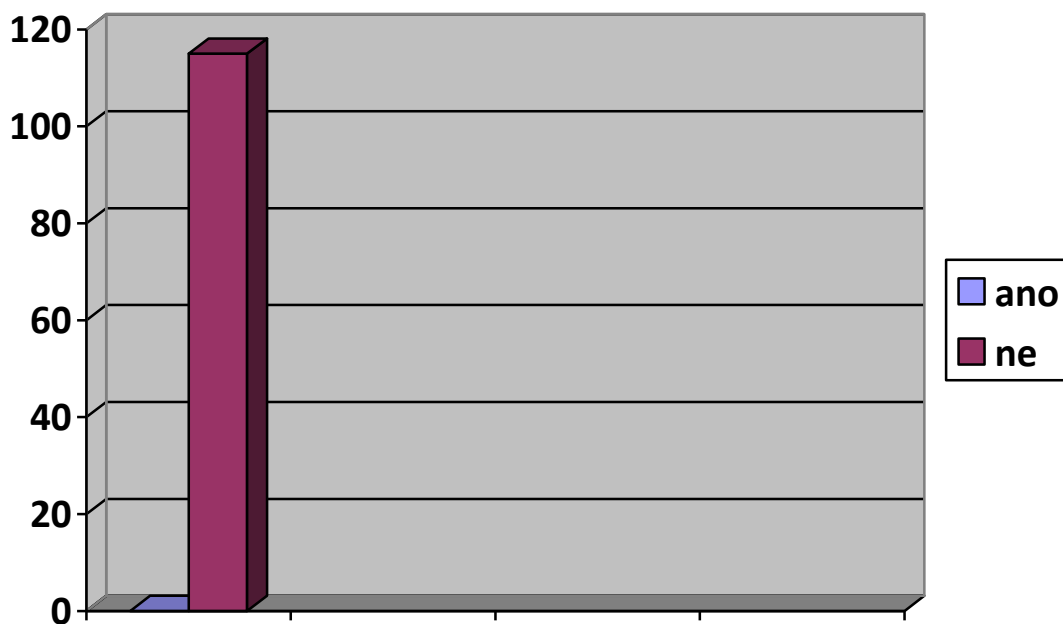
2- Císařovy nové šaty

4- Holčička se sirkami

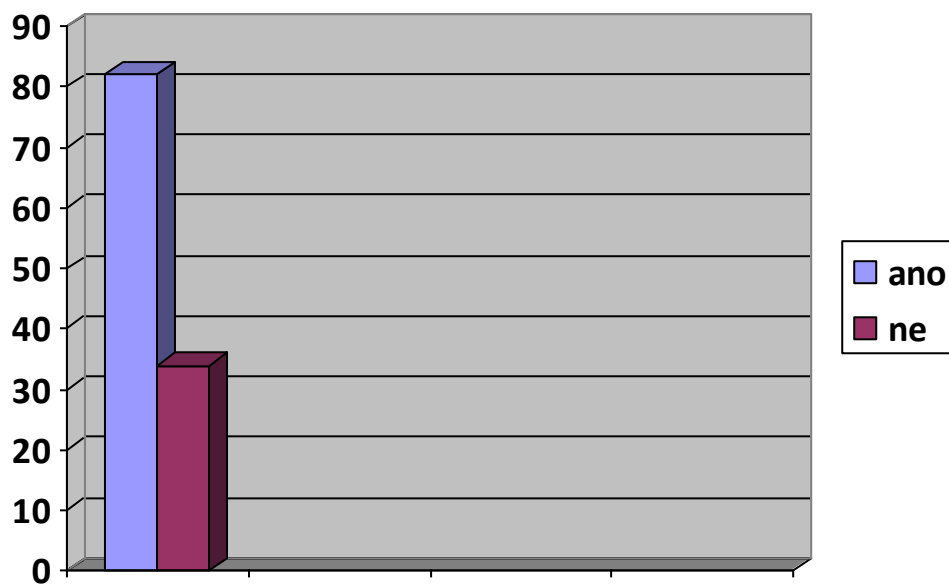
Líbí se vám tyto pohádky?

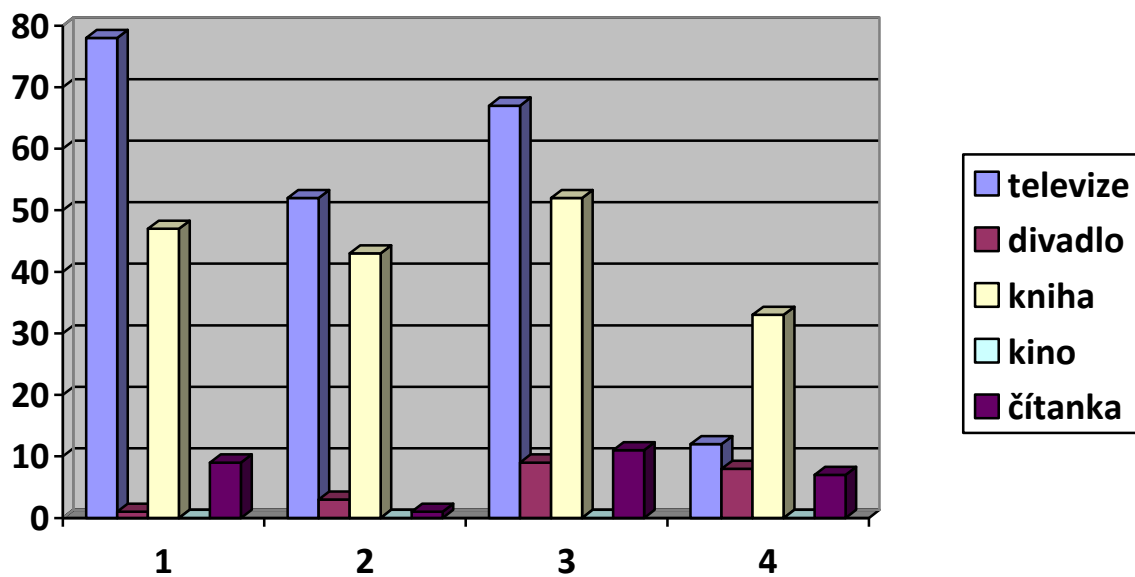

Víte co je to Andersenova noc?

Výsledky čtvrtého ročníku:

Znáte osobnost Hans Christian Andersen?

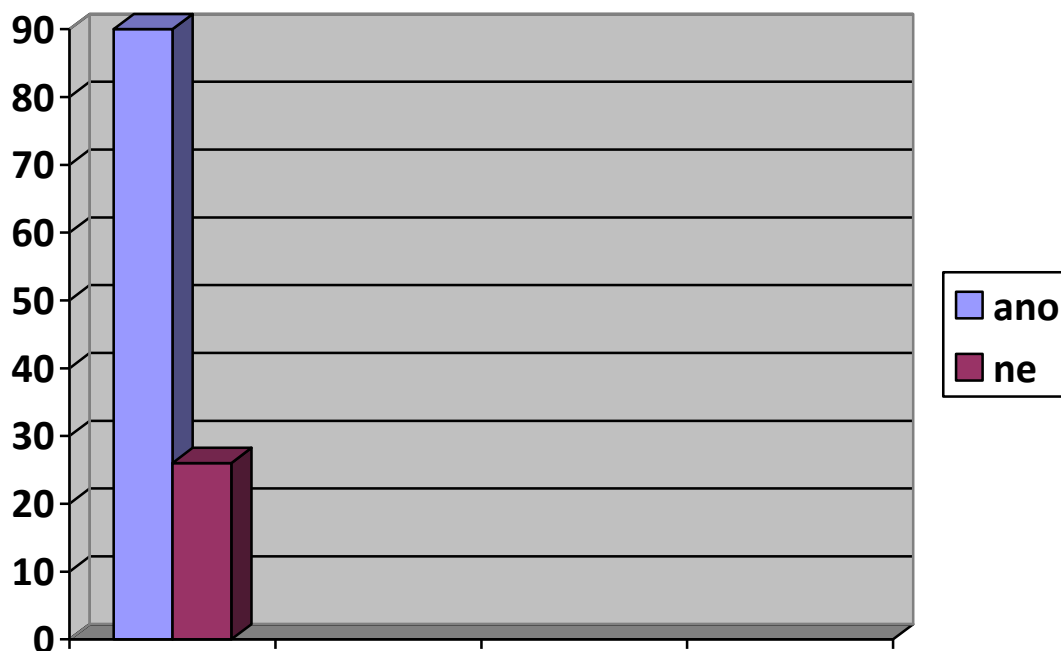

1- Malá mořská víla

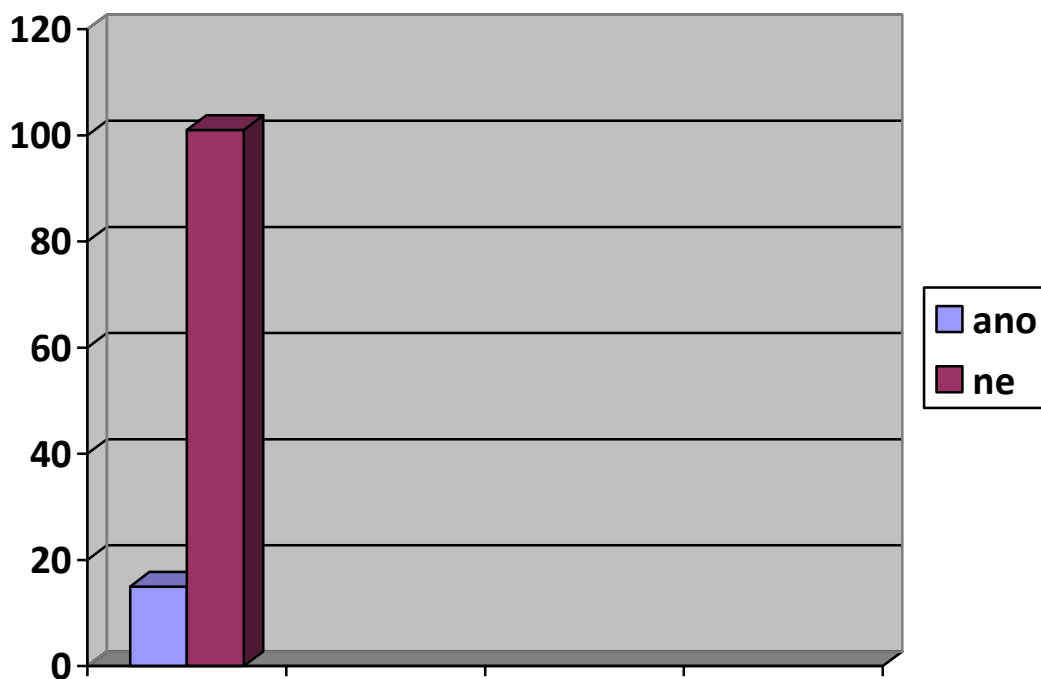
3- Princezna na hrášku

2- Císařovy nové šaty

4- Holčička se sirkami

Líbí se vám tyto pohádky?

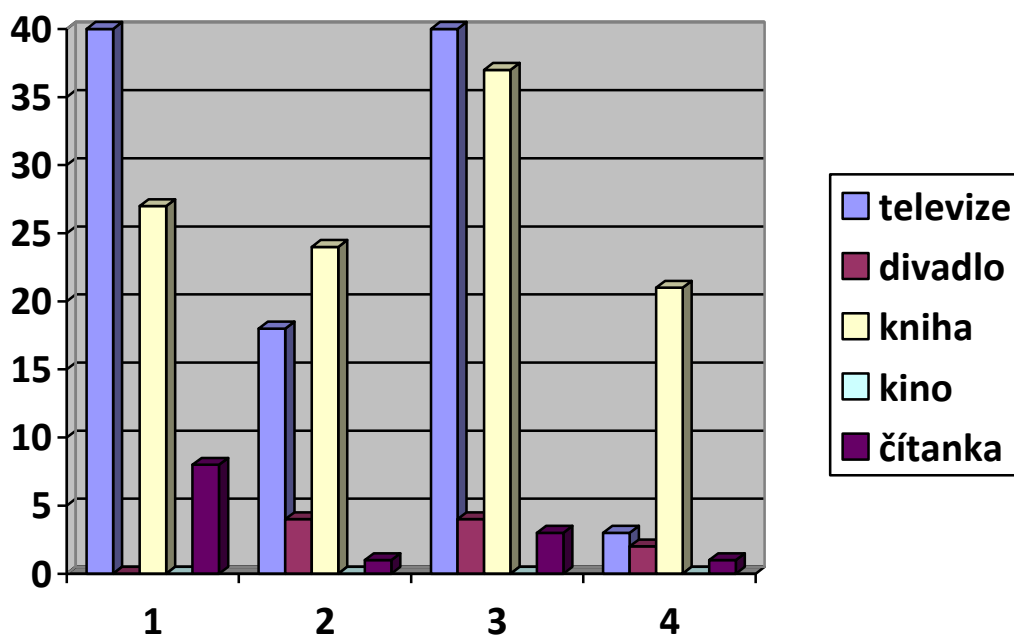

Víte co to je Andersenova noc?

Výsledky pátého ročníku:

Znáte osobnost Hans Christian Andersen?

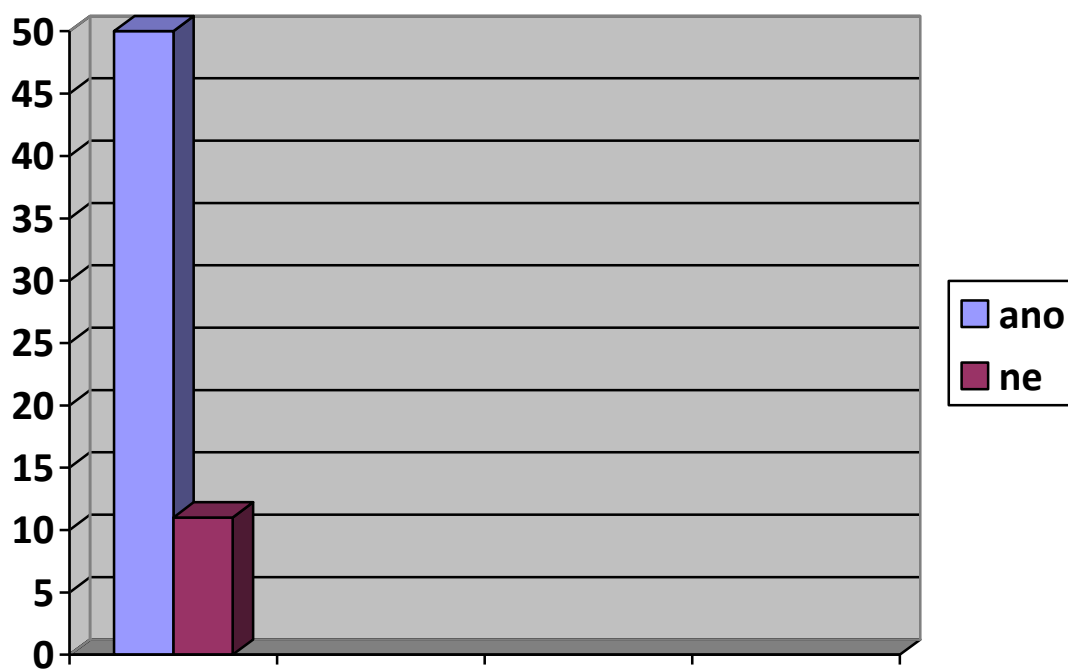

1- Malá mořská víla

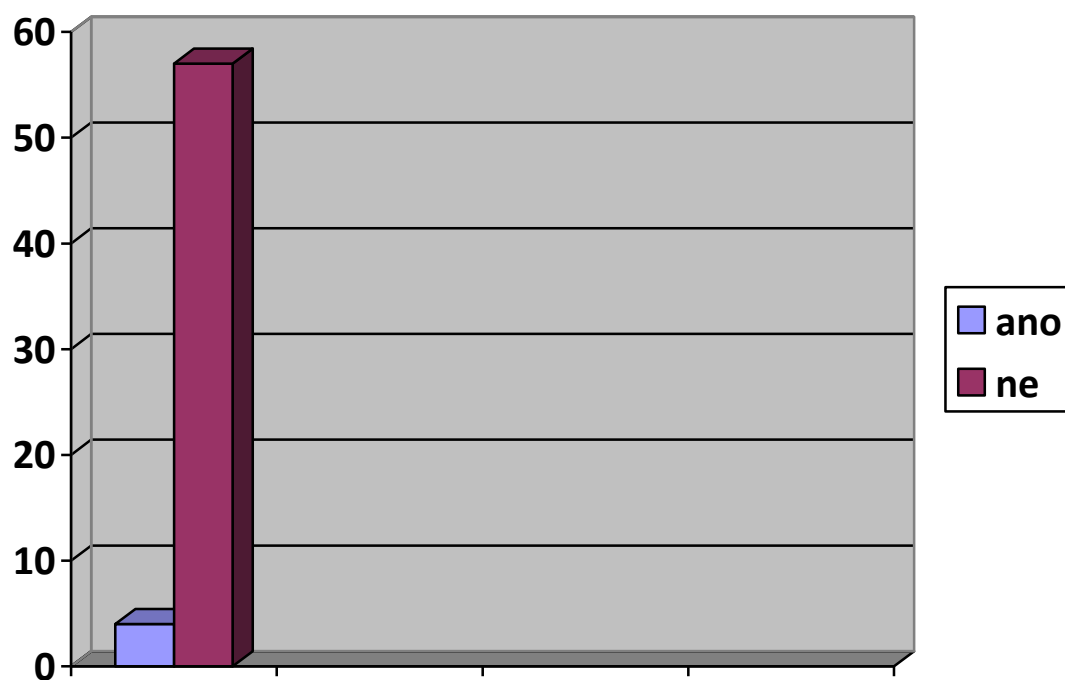
3- Princezna na hrášku

2- Císařovy nové šaty

4- Holčička se sirkami

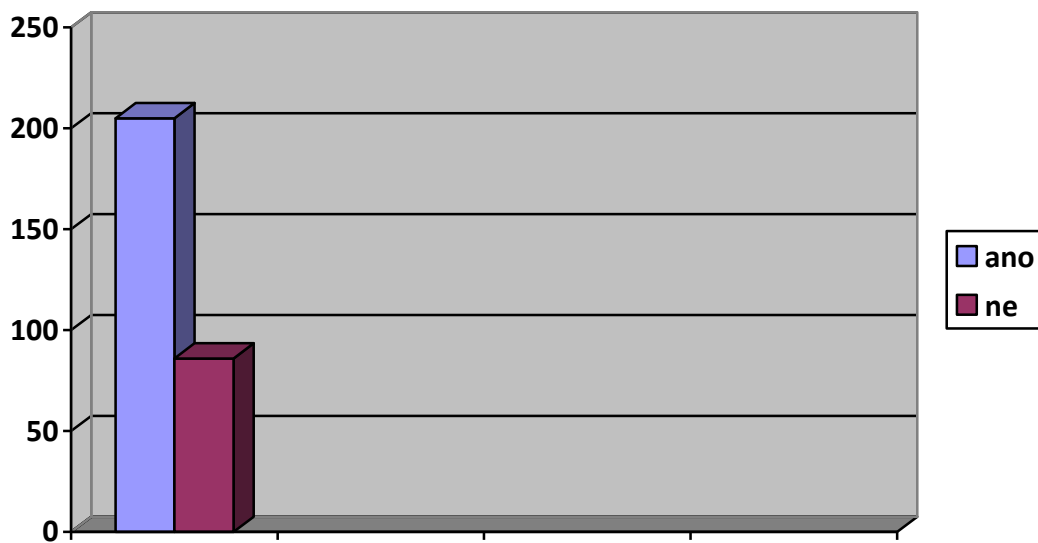

Líbí se vám tyto pohádky?

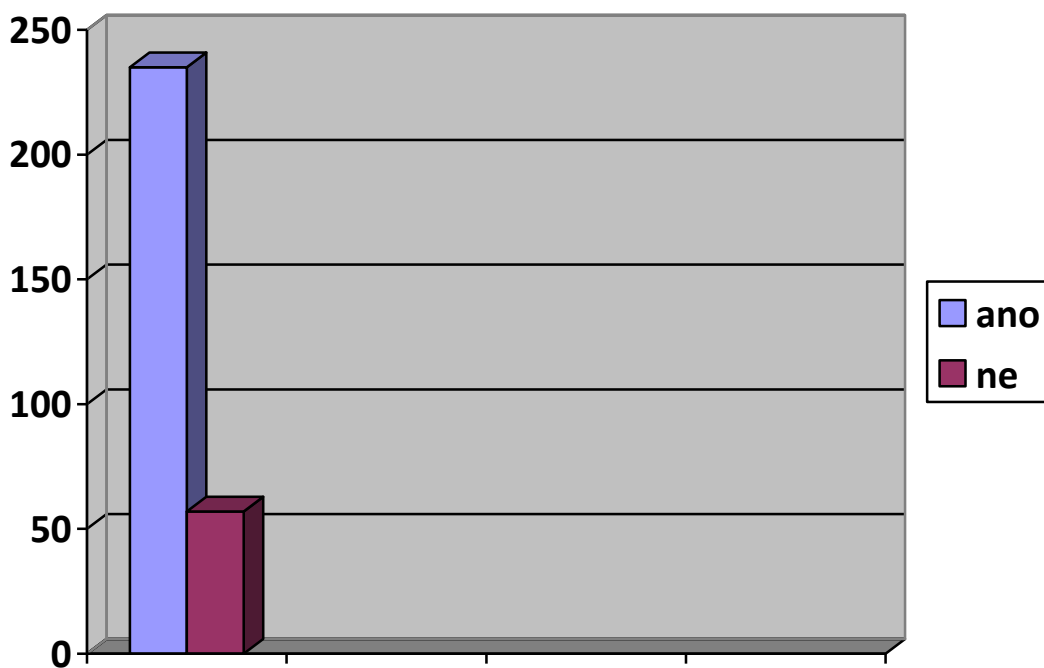

Víte co to je Andersenova noc?

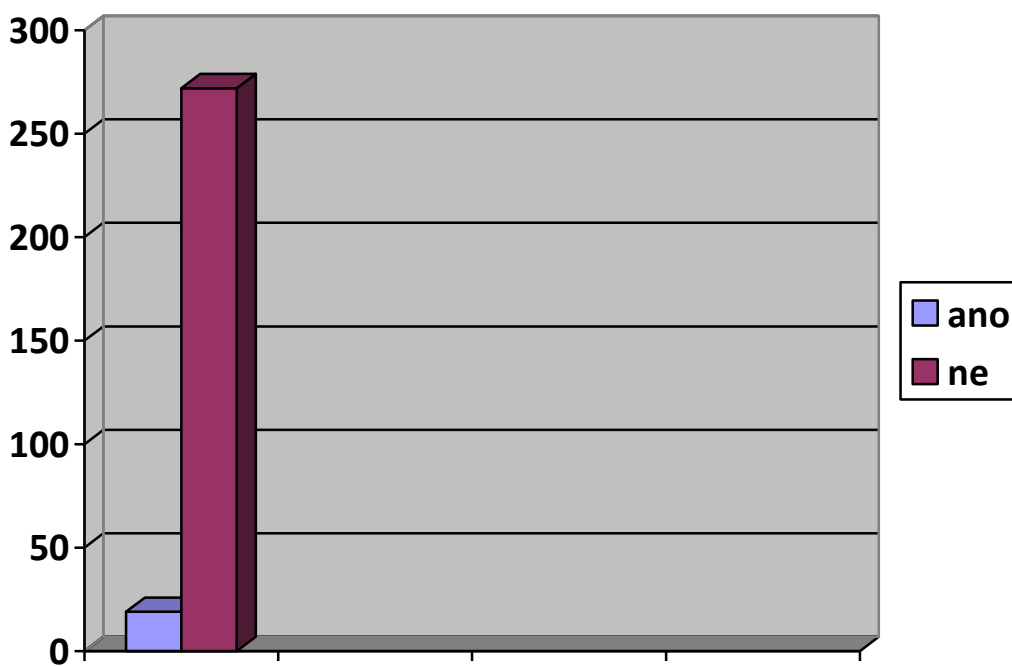
Vyhodnocení všech žáků:

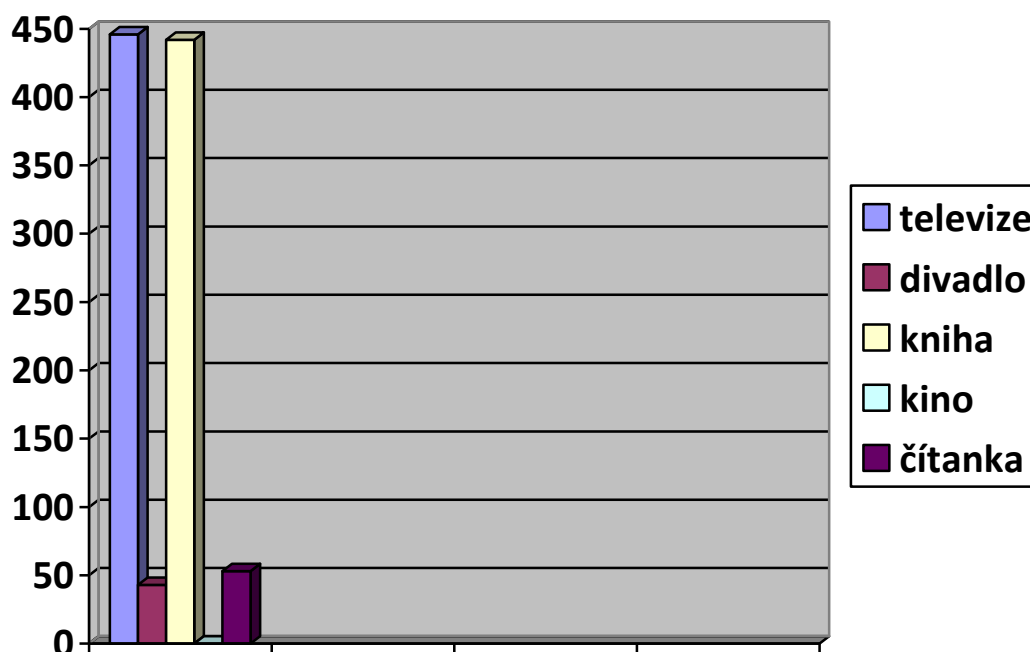
Znáte osobnost Hans Christian Andersen?

Líbí se vám tyto pohádky?

Víte co to je Andersenova noc?

Shrnutí všech pohádek uvedených v dotazníku, kde se s nimi žáci seznámili.

7.2 Vyhodnocení dotazníků

Dotazovaných žáků bylo celkem dvě stě devadesát jedna ze čtyř různých běžných základních škol.

Žáci byli z třetích, čtvrtých a pátých ročníků. V dotazníku jsem chtěla zjistit, zda děti znají pohádky pouze pasivní formou z televize nebo aktivní formou z knih, divadla, čítanky. Mile mě překvapilo, že kniha sice nebyla na prvním místě, ale v těsném závěsu za televizí. Několik dětí si vzpomnělo také, že se s pohádkami setkali také v čítankách a někteří ji zhlédli v divadle. Noc s Andersenem mnoho žáků nezná.

Z třetích ročníků prvního stupně základních škol společně odpovídalo sto patnáct žáků ze čtyř škol. Sedmdesát šest žáků vědělo, že Hans Christian Andersen byl spisovatel. Třicet devět žáků tohoto autora neznalo a nevědělo, kdo to byl. Všichni žáci znali alespoň jednu pohádku. Nejznámější pohádkou byla Malá mořská víla, kterou zhlédlo šedesát osm žáků v televizi. Druhou nejznámější pohádkou byla Princezna na

hrášku, zde převládala také televize, ale pouze o dva žáky před knihou. Naopak Císařovy nové šaty a Holčičku se sirkami znali žáci převážně z knih. Většinou žáků (devadesát pět) se tyto pohádky líbily jedině dvaceti ne. V tomto ročníku nikdo neznal Noc s Andersenem.

Ze čtvrtých ročníků prvního stupně základních škol společně odpovídalo 116 žáků ze čtyř škol. Osmdesát dva žáků vědělo, že Hans Christian Andersen byl spisovatel. Třicet čtyři žáků tohoto autora neznalo a nevědělo, kdo to byl. Všichni žáci znali alespoň jednu pohádku. Nejznámější pohádkou byla Malá mořská víla, kterou zhlédlo sedmdesát osm žáků v televizi. Druhou pohádkou byla Princezna na hrášku, kterou zhlédlo šedesát sedm v televizi. Třetí nejznámější pohádkou z televize byla Císařovy nové šaty, tu zhlédlo padesát dva žáků. Jediná pohádka, kterou znali žáci pouze z knihy, byla Holčička se sirkami. Devadesát žákům ze čtvrtých ročníků prvního stupně základní školy se pohádky líbily. Zbylým dvaceti šesti ne. V tomto ročníku znalo patnáct žáků Noc s Andersenem a věděli, kde se koná. Sto jedna žáků bohužel ne.

Z pátých ročníků prvního stupně základní školy společně odpovídalo šedesát žáků ze čtyř škol. Čtyřicet sedm žáků vědělo, že Hans Christian Andersen byl spisovatel. Třináct žáků tohoto autora neznalo a nevědělo, kdo to byl. Všichni žáci znali alespoň jednu pohádku. V tomto ročníku zvítězily dvě pohádky: malá mořská víla a princezna na hrášku. Tyto pohádky zhlédlo v televizi čtyřicet žáků. Naopak císařovy nové šaty a Holčičku se sirkami znali žáci z knih. Dvacet čtyři žáků četlo, nebo jim byla čtena pohádka císařovy nové šaty a dvacet jedna žáků Holčička se sirkami. Padesát žákům se pohádky líbily, pouze jedenácti žákům ne. V tomto ročníku znali pouze čtyři žáci Noc s Andersenem.

Vyhodnocení všech žáků prvního stupně základních škol.

Většina žáků, kteří vyplňovali tento dotazník, znala Hanse Christiana Andersena a věděla, že byl spisovatel. Pro žáky je nejznámější pohádkou Malá mořská víla, kterou znají převážně z televize. Nejméně známou pohádkou pro žáky pak byla Holčička se sirkami. Ti žáci, kteří tuto pohádku znali, tak většinou z knihy. Pohádky se žákům většinou líbily, pouze padesát sedmi ze dvou set devadesát jedna žáků se tyto pohádky

nelíbily. Ze všech dotazovaných znalo Noc s Andersenem jenom devatenáct žáků. Zbýlých dvě stě sedmdesát dva žáků nevědělo, že tato noc existuje.

8 Závěr

Přestože uplynulo téměř sto čtyřicet let od úmrtí tohoto světového pohádkáře, je jeho tvorba pro současnou generaci stále zajímavá podnětná a mladé čtenáře stále oslovuje. Dílo tohoto proslulého spisovatele pohádek nebylo zatím překonáno. Nehynoucí odkaz Hanse Christiana Andersena dokazují i výsledky mého dotazníku, který vyplňovalo dvě stě devadesát jedna dětí z třetích až pátých tříd vybraných základních škol. Sedmdesát procent dotazovaných žáků vědělo, kdo byl Hans Christian Andersen. Všechny dvě stě devadesát jedna žáků znalo alespoň jednu z uvedených pohádek v dotazníku. Osmdesát jedna procent z dotazovaných žáků odpovědělo, že se jim pohádky Hanse Christiana Andersena, které byly uvedeny v dotazníku, líbily. A dokonce osmnáct procent z dotazovaných žáků si vzpomnělo, že se s pohádkou setkali také v čítankách.

Největším překvapením bylo pro mě, jak se žáci s pohádkou seznámili. Vyhrála sice televize, ale kniha byla v těsném závěsu. Dva žáci do dotazníku napsali, že jim tyto pohádky četla babička před spaním. Byla jsem velmi potěšena tímto výsledkem dotazníku. Osobně jsem si myslela, že žáci dané pohádky budou znát převážně z televize. Ředitelé škol, kde probíhal můj výzkum, mě upozorňovali, že žáci tyto pohádky nebudou vůbec znát, natož aby věděli, kdo byl Hans Christian Andersen. Ale žáci dokázali pravý opak.

Bohužel Noc s Andersenem znalo pouze šest procent z dotazovaných žáků a vědělo, kde se tato noc koná. Myslím si, že je škoda, že žáci tuto tajemnou noc, která probíhá vždy v den výročí narození Hanse Christiana Andersena, neznají. Možná kdyby žáci poznali kouzlo knihy, které jim tato noc nabízí, pak by televize neztvrdla.

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Pohádka mého života. Z dánštiny přeložil Viktor Šuman. Vyšlo ve sbírce klasických memoárů za redakce Dra Gustava Pallasa jako svazek druhý nákladem Julia Alberta v Praze XI. Smetanovo náměstí 9. Vytiskla knihtiskárna Löschner a spol., společnost s. r. o., Praha- Vršovice Tyršova ulice 42 n. písmem ratio lateina na offsetovém papíře roku 1929

Alena Hartmanová Monika Stirlingová Divoká labuť (život a doba H. Ch. Andersena) Z anglického originálu The Wild Swan, vydaného roku 1965 v nakladatelství Collins, London, přeložila Alena Jindrová - Špilarová. Doslov napsal a obrazový materiál vybral Jan Rak. Obálku, vazbu a grafickou úpravu navrhl Zdeněk Ziegler. Vydal Odeon, nakladatelství krásné literatury a umění, n. p., jako svou 2861. publikaci v redakci krásné literatury. Praha 1972. Odpovědná redaktorka Alena Vaňková. Technická redaktorka Pavla Šubrtová. Vytiskla státní tiskárna, n. p., závod 2, Praha 2. 22,86 autorských archů (text 21,03 autorských archů), 23,24 vydavatelských archů. 602 22 865. Vydání první. Náklad 75000 výtisků. 01-040-72-13/34

Chronologický seznam pohádek Královská knihovna publikace oddělení pro národní bibliografii Příspěvky k bibliografii H. Ch. Andersena X Soupis děl H. Ch. Andersena přeložený do češtiny sestavil Adam Frostig za účasti Hermana Kollna Kodaň 1979 redakční výbor: Palle Birkelund, říšský knihovník Moogens Haugsted, oddělení pro národní bibliografii Božena Kollnová, čtení korektur a dohled nad českým rukopisem (KGL.BIBL.TRYK ISBN 87-7023-338-1 ISSN 0067-8473(Chronologický seznam pohádek str. 21-32

<http://dejiny.nln.cz/archiv/2005/6/cestovat-znamena-zit>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Noc_s_Andersenem

<http://www.gasbag.wz.cz/tema/rocnik4/cislo19/19-11.htm>

Sukova knihovna zlatý máj autor červenka

Čítanky česká čítanka

čítanky kde bylo uvedeno Andersenovo jméno

cena Hanse Christiana Andersena

nos s Andersenem

<http://www.nocsandersenem.cz/o-projektu.html>

<http://svp.muni.cz/ukazat.php?docId=340>

<http://www.msmt.cz/>

http://eamos.pf.jcu.cz/amos/kat_ped/externi/kat_ped_06242/Studijni_podpora_-_DIDAKTIKA_CTENI_A_PRIMARNI_LITERARNI_VYCHOVY.pdf

http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf

Část C Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání VÚP Praha 2007

(Děsivá literatura (o čem se vám učitelé neodvažují říct) Pohádky Michael Coleman ilustrace Michael Tickner vydalo nakladatelství EMGETON ČR, s.r.o., v Praze roku MMVI jako svou 1581. publikaci. Z anglického originálu Top Ten Fairy Stories přeložila Ivana Mičínová, odpovědný redaktor Stanislav Kadlec, technická redaktorka Alena Mrázová, sazba studio Profset Michalov tisk Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s. TS +č. první vydání ISBN 80-252-0462-6)

Sborník o laureátech Ceny H. Ch. Andersena 1956-1986 V klubu mladých čtenářů vydal Albatros 1989

<http://meander.cz/242-delegace-do-danska>

http://www.citarny.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=197:co-vechno-organizuje-mezinarodni-ibby&catid=36:ctenarstvi-svet&Itemid=4152

<http://www.ibby.org/index.php?id=273&L=0>

SEZNAM GRAFŮ

Seznam grafů

Výsledky třetího ročníku

Výsledky čtvrtého ročníku

Výsledky pátého ročníku

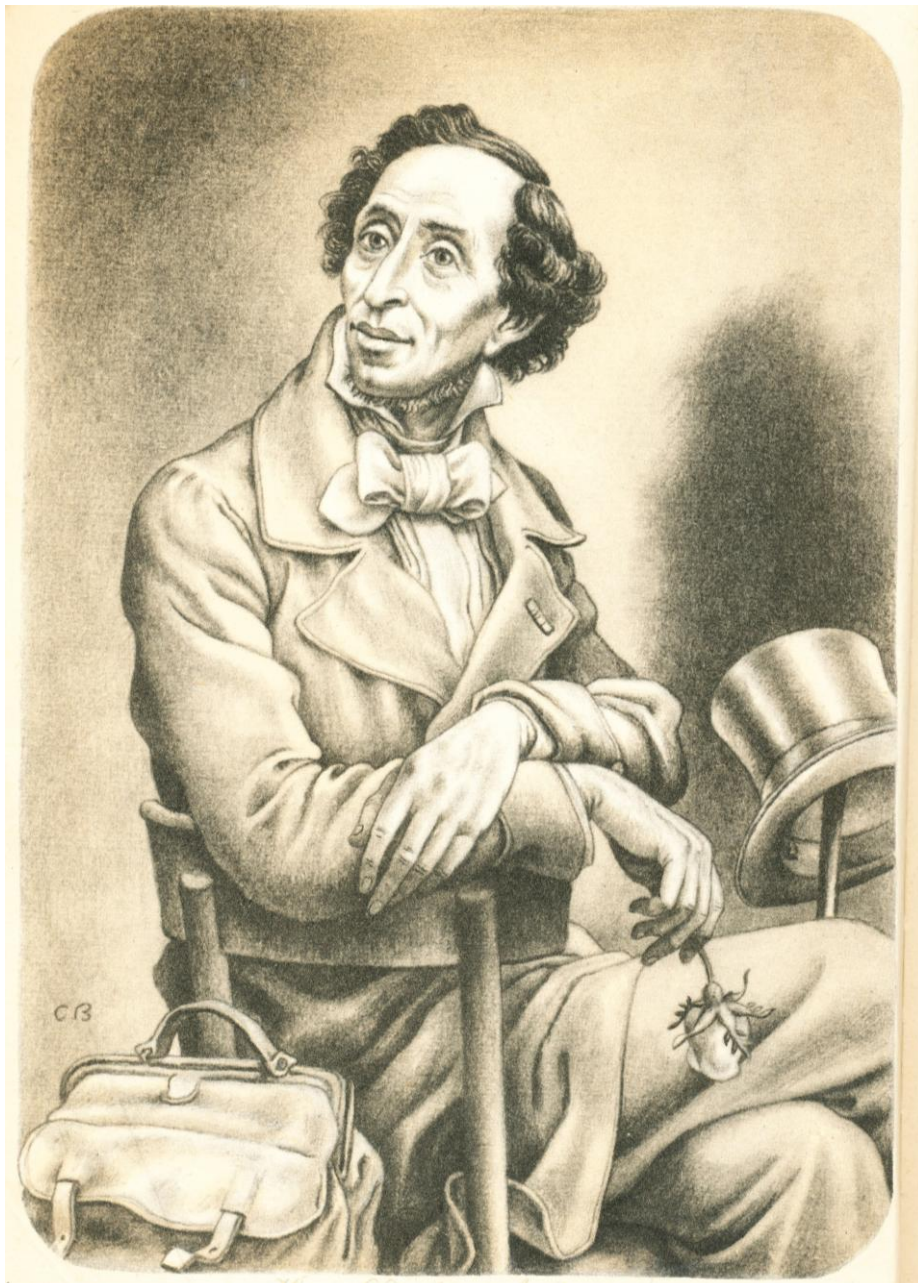
Vyhodnocení všech žáků

10 SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA A – HANS CHRISTIAN ANDERSEN	I
PŘÍLOHA B – RODNÝ DŮM HANSE CHRISTIANA ANDERSENA.....	II

PŘÍLOHY

Příloha A – Hans Christian Andersen

Zdroj: H. Ch. Andersen Pohádky a povídky, ilustroval Ciril Bouda Praha 1955. S. 37

Příloha B – Rodný dům Hanse Christiana Andersena

Zdroj: H. Ch. Andersen Pohádky a povídky, ilustroval Ciril Bouda Praha 1955. S. 37

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Marie Chaloupková

Obor: Speciální pedagogika - učitelství

Forma studia: Kombinované

Název práce: Hans Christian Andersen v četbě a literární výchově dětí mladšího školního věku

Rok: 2011/2012

Počet stran textu bez příloh: 66

Celkový počet stran příloh: 2

Počet titulů české literatury a pramenů: 6

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 9

Počet internetových zdrojů: 2

Vedoucí práce: Prof. Dr. Karel Kamiš CSc.